

INHOUD:

TIJDING 2018-2

OSSENDRECHTS OPENLUCHTSPEL IN
EEN NIEUW JASJE
PAGINA 3

'K ZOOG ZE VliegE!
PAGINA 18



DE MOEIZAME AANLEG VAN DE
VERBINDINGSWEG TUSSEN
BRABANT EN ZEELAND
PAGINA 20



IK ZIE, IK ZIE WAT JIJ NIET ZIET
PAGINA 24 / 28



UIT DE OUDE DOOS
PAGINA 26

SCHATTEN IN ONS MUSEUM
PAGINA 30



TIJDGEEST 1959
PAGINA 31

INGEZONDEN BRIEF



Voorwoord

Afgelopen voorjaar gaf Johan den Ouden een lezing over 'onze' Ossendrechtse heilige, Kaatje Dierckx ofwel Zr Marie Adolphine. Dit was het gevolg van een reis naar China die hij maakte in oktober 2017, waar hij een aantal nog steeds drukbezochte martelaarsplaatsen bezocht, zoals Taiyuan-fu waar zuster Marie Adolphine vermoord is. Maar het inspireerde hem ook om wederom - na vele jaren - in juli 2018 een openluchtspel over het leven en de dood van Kaatje te organiseren, ditmaal opgevoerd in de pastorietaan in Ossendrecht.

John van Dooren - die toevallig een artikel over haar aan het voorbereiden was voor de Tijding - werd gevraagd te filmen tijdens de opvoering. Hangt zoiets in de lucht? Ze blijkt dus nog 'spring-levend' in de herinnering van de Ossendrechtse. Vanaf pagina 3.

Het katholicisme heeft hier altijd een grote invloed gehad.

Op pagina 31 geeft Jan van Elzakker u daar een ander voorbeeld van. Hij ging daartoe op zoek in 't Woensdrechtse kerkklokje (jaargang 1959/60). Lezen we dit met onze eigentijdse ogen voelt dit enigszins beklemmend aan, maar gaf het niet ook een houvast voor velen?

Op de pagina's 24 / 28 laat Ad van Loenhout ons hele andere dingen 'zien' met *Ik zie, ik zie...*. Hij zwervt rond in de buurt waar Willem Kruf met ons de geschiedenis induikt en aan de hand van krantenartikelen de moeizame weg van de eerste verbindingsweg beschrijft tussen Brabant en Zeeland, pagina 20.

Op de middenpagina (26/27) een lief verhaal uit de oude doos door Louis Minnebach. Ook Louis putte uit 't Woensdrechtse kerkklokje. En op pagina 18 het dialectverhaal '*k Zoog ze vliege!*' van Warrel van de Vienkebaareg.

Dan op pagina 30 even een kopje koffie in ons museumcafeetje in *Schatten in ons museum Den Aanwas*.

We kregen van Louis Verpraet een mooie reactie op het artikel *De Standwerker* van Jeanette van den Berg-Buijs. Hier kon hij als oud-apotheker ditmaal echt met verstand van zake op reageren. Lees het op pagina 51.

Veel leesplezier

De redactie

Inhoud:

- Voorwoord	p. 02
- Ossendrechts openluchtspel in een nieuw jasje, <i>John van Dooren</i>	p. 03
- ' <i>k Zoog ze vliege!</i> ' <i>Warrel van de Vienkebaareg</i>	p. 18
- De moeizame aanleg van de verbindingsweg tussen Brabant en Zeeland, <i>Willem Kruf</i>	p. 20
- Ik zie, ik zie wat jij niet ziet, <i>Ad van Loenhout</i>	p. 24
- Uit de oude doos, <i>Louis Minnebach</i>	p. 26
- Ik zie, ik zie wat jij niet ziet, vervolg van pagina 25, <i>Ad van Loenhout</i>	p. 28
- Schatten in ons museum Den Aanwas, <i>Hetty Kappelhof</i>	p. 30
- Tijdgeest 1959, <i>Jan van Elzakker</i>	p. 31
- Ingezonden reactie op art. uit Tijding 2017-3, <i>Louis Verpraet</i>	p. 51
- Informatie voor de lezer, <i>redactie</i>	p. 52

OSSENDRECHTS OPENLUCHTSPEL IN EEN NIEUW JASJE

door John van Dooren - met dank aan Guust van Dijke



Inleiding

Eind september 1900 werd het dorp Ossendrecht opgeschrikt door het bericht dat hun dorpsgenote Kaatje Dierkx in China vermoord was.

Kaatje was in 1893 ingetreden in het klooster van de Zusters Franciscanessen te Antwerpen, waar zij de naam Zuster Marie Adolphine kreeg. Vanuit Antwerpen vertrok zij in 1899 als missiezuster naar Tai-yuan-fu, gelegen in de Chinese provincie Sjansi, waar ze tezamen met medezusters de zorg over een weeshuis had gekregen.

In die tijd brak in China de beruchte Bok-sersopstand uit. Deze bokkers waren een Chinese sekte die onder leiding van de anti-westerse keizerin-weduwe Tse-si haat aanwakkerde tegen alles wat westers was. De bokkers rukten op en bereikten op maandag 9 juli 1900 ook Tai-yuan-fu. In blinde haat werden Zuster Marie Adolphine en haar 6 medezusters op beestachtige wijze onthoofd.

Dit droevige bericht dompelde de Ossendrechtse in diepe rouw en het was in die tijd dan ook het gesprek van de dag. Maar hier bleef het niet bij, het gebeuren werd mondeling door de ouders overgedragen aan hun kinderen en zo bleef de naam Zuster Marie Adolphine in Ossendrecht bestaan.

Toen op 3 januari 1943 Paus Pius XII aan-

kondigde dat Zuster Marie Adolphine en haar 6 medezusters zalig verklaard zouden worden werd dit bericht in Ossendrecht met grote vreugde ontvangen.

Vanwege de toen heersende Tweede Wereldoorlog kon de zaligverklaring echter nog niet direct plaatsvinden.

Op het moment van de aankondiging van de paus was in het Vaticaan een jonge Ossendrechtse priester werkzaam. Dit was Anton Musters die op 25 mei 1940 in Rome tot priester gewijd werd en hierbij de naam Anselmus kreeg.

De vraag die bij mij opkomt is of Anselmus Musters eventueel een rol gespeeld heeft in de zaligverklaring van Adolphine en haar medezusters.

Waarom ik mij die vraag stel is vanwege drie opvallende gebeurtenissen en wel de volgende:

In een brief d.d. 29 juni 1945, van priester Aloysius Musters, een broer van Anselmus, vraagt Aloysius aan Anselmus: "En hoe staat het met de zaak van de zaligverklaring van de Ossendrechtse martelares Zuster Marie Adolphine?"

In 1946 schrijft Anselmus tezamen met Dien Mous het script voor het openluchtspeel over het leven van Zuster Marie Adolphine.

In de Leidsche Courant verscheen in september 1946 een heel artikel over de zaligverklaring van Adolphine, een artikel dat door Anselmus Musters geschreven was.

Dit alles kan natuurlijk allemaal puur toeval zijn maar een ding is wel zeker: Anselmus Musters was zeer begaan met zijn dorpsgenote Kaatje Dierkx,

De Zaligverklaring

Na de beëindiging van WO II werden de voorbereidingen getroffen om de in 1943 aangekondigde zaligverklaring te laten plaatsvinden. Als datum werd zondag 24 november 1946 vastgesteld.

In Ossendrecht werd alles in werking gesteld om met een delegatie bij deze plechtigheid aanwezig te kunnen zijn. En zo vertrokken op zondag 17 november 1946, uitgezwaaid door kennissen en familieleden, veertien Ossendrechtse pelgrims met de bus naar Roosendaal om vandaar met de trein naar Rome te gaan.

Op zondag 24 november 1946 waren zij in de St. Pieter te Rome aanwezig bij de zaligverklaring van de martelaren van Sjansi in het jaar 1900, waartoe ook Zuster Marie Adolphine behoorde.

Woensdag 27 november 1946 was wederom

een bijzondere dag. Op die dag werden door de paus 5000 pelgrims uit alle landen in een bijzondere audiëntie ontvangen. Na de toespraak richtte de paus zich ook tot de pelgrims uit Ossendrecht. Hij begroette hen en gaf pastoor Vermunt de Pauselijke Zegen met de opdracht deze zegen te geven aan alle gelovigen van de parochie Ossendrecht.

Trots en voldaan keerden de pelgrims terug naar huis waarbij in de trein al gesproken werd over het grote feest in Ossendrecht ter ere van de zaligverklaring van Zr. Marie Adolphine, een feest dat plaats zou vinden op zondag 15 december 1946.

Twee weken later was het zover en droeg bisschop Mgr. Hopmans in de versierde bomvolle St. Gertrudisparochiekerk om 10 uur een pontificale hoogmis op, bijgewoond door de commissaris van de koningin in Brabant, prof. dr. J.E. de Quay. Tijdens deze plechtige viering schonk pastoor Vermunt de



Links pastoor Vermunt en midden pater Anselmus in Rome in 1946 (Rechts achter de pater staat Elvira Melsen.)

speciale Pauselijke Zegen aan zijn parochianen. Na de mis opende pastoor Vermunt een kleine tentoonstelling over Zuster Marie Adolphine, die ingericht was bij de zusters van het St. Elisabeth Gesticht in Ossendrecht. In de middag werd om 15.00 uur in de St. Gertrudiskerk een plechtig lof gecelebreerd waarna de dag afgesloten werd met de opvoering van een spel waarin het leven van Zuster Marie Adolphine werd uitgebeeld. Het script was geschreven door Anselmus Musters en Dien Mous en het werd opgevoerd in het patronaatsgebouw St. Patratius door de meisjes van de Katholieke Actie. (Een door paus Pius XI geïnitieerde lekenbeweging die tot doel had de ontkerkelijking tegen te gaan.) Deze zaligverklaring maakte heel wat los in de parochie; men was blij en trots en er werden allerlei plannen gemaakt om hun Zuster Marie Adolphine te eren en te blijven gedenken. De devotie tot Kaatje Dierkx was zo groot dat de gemeenteraad besloot om haar geboortehuis in 1951 aan te kopen. In ditzelfde jaar werd ook de Soeur Marie Adolphine Stichting opgericht.

Maar wat gebeurde er met het script dat Anselmus Musters en Dien Mous over het leven van Kaatje Dierkx gemaakt hadden? Dit script werd in 1950 doorgestuurd naar Louis Lockefeer, een bekende schrijver en regisseur van openlucht- en toneelspelen, wonende in Hulst in Zeeuws-Vlaanderen. Hij werkte het script volledig uit tot een vol-

waardig openluchtspel, een spel in drie bedrijven. Het 1^e bedrijf omvatte de jeugdijaren van Kaatje in Ossendrecht, het 2^e bedrijf haar kloosterleven in Antwerpen en het 3^e haar verblijf en marteldood in China.



Drs. Louis Lockefeer

Ossendrecht kon beginnen met de voorbereidingen tot uitvoering van het spel.

Het openluchtspel in 1951 & 1952: “IK BEN UW BRANDHOUT”

Begin 1951 overhandigde Louis Lockefeer het door hem uitgewerkte openluchtspel aan Dien Mous en Anselmus Musters. Het kreeg de titel “Ik ben uw brandhout”, een titel afgeleid van de uitspraak van Adolphine op het moment dat ze van haar moeder-overste vernam dat zij uitverkoren was voor de missie in China, waarop zij zei: “God mag mij klieven, ik ben zijn brandhout”.

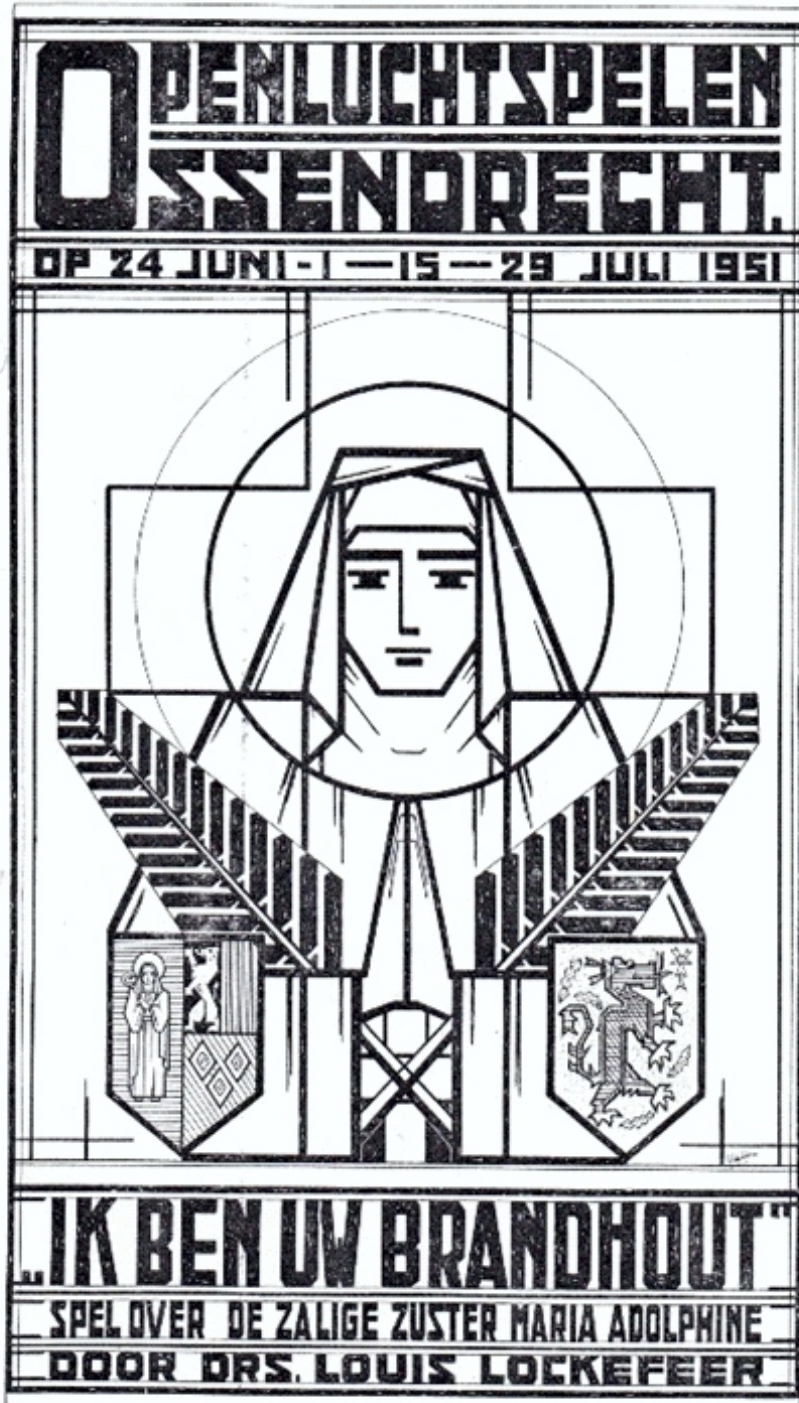
Ondertussen had men in Ossendrecht ook niet stil gezeten. Men kwam tot de oprichting van een comité waarin o.a. zitting hadden, burgemeester Vos de Wael, kapelaan

Voeten, Dien Mous, Jappe Mous, Leo Mous, Dolly Hugens en Guust v.d. Eijnden.

Zij begonnen aan een enorm grote klus, zoals o.a. het vinden van 150 spelers, kleding voor deze spelers, een regisseur, een locatie voor de opvoeringen, een decorontwerpplan, decorbouwers, geluidsvoorziening, een locatie om te kunnen oefenen, enz. enz. Om dit alles te bekostigen moest er natuurlijk ook geld ingezameld en verkregen worden. Dit werd o.a. verwezenlijkt d.m.v. gemeentesubsidie, sponsoring en de verkoop van toegangskaarten.

Spelleiding: *Louis Lockefeer*

Decor en Grime: *Frans de Potter*



Het jaar 1900 is in de annalen der Kerk gemarkeerd door 'n serie offers. Het bloed der martelaren heeft in zulk 'n overvloed gevloeid, dat het leek of de eerste eeuwen der kerk waren teruggekeerd, maar nu in China.

Onder de slachtoffers, die zich offerden voor de Kerk en de zielen, was de Nederlandse Zalige Maria Adolphine, die 3 Maart 1866 in Ossendrecht geboren werd.

Over dit leven speelt het spel.

Bezoekt
deze zomer
het grootse

OPENLUCHTSPEL

(150 medewerkers)

op het prachtige

„Eikelfhof“

te Ossendrecht,

op 24 Juni,

1, 15 en 29 Juli

aanvang 3 uur.

De bezoekers van buiten Ossendrecht kunnen zich voor toegangskaarten wenden tot LEO MOUS, Ossendrecht, telefonisch bereikbaar alle werkdagen tussen 9-12.30 uur en 13.30-17 uur. Zaterdags alleen in de morgenuren. Telefoon no. 8.

Prijzen der plaatsen f 2.—, f 1.50 en f 1.—. Kaarten die niet worden afgehaald, worden na betaling toegezonden. — Giro 252295 t.n.v. A. Voeten te Ossendrecht.

Als locatie werd voor het Eikelhof gekozen, de benodigde spelers werden gevonden en zo kon in februari 1951 begonnen worden met de repetities van het spel. Deze repetities werden, met Karel Verbrugge als regisseur en Louis Lockfeer als hoofdregisseur, gehouden in het patronaatsgebouw naast de kerk.

De decorbouw vond plaats in een soort opbergloods die stond bij de ingang van het Eikelhof. Hoofdregisseur Lockfeer bracht Frans de Potter mee, een ervaren decorbouwer uit Hulst, die tezamen met o.a. Guust van Dijke en René Kil een prachtig decor bouwde, waarvan Lockfeer de tekening had gemaakt. Het decor was 35m breed, 8m diep en 5,5m hoog. De plaats waar het decor op het Eikelhof moest komen te staan werd opgehoogd, een verhoging die ook nu nog steeds zichtbaar is.

Verder regelde Louis Lockfeer dat een zangkoor uit Hulst de muziek verzorgde. Deze muziek, meest Gregoriaans, werd op band opgenomen en gepast afgespeeld tijdens de voorstellingen. De kleding, voor zover die niet zelf gemaakt kon worden, werd gehuurd bij "Costuumhuis Henri Schippers" in Rotterdam.

Na in korte tijd bergen werk verzet te hebben werd op zaterdag 23 juni 1951 de generale repetitie gehouden en deze verliep tot ieders tevredenheid goed. Hoofdrolspeelster Dien Mous, die de rol van Zuster Marie



v.l.n.r.: Dina Kloek, Dien Mous en Lenie v.d. Poel



in het midden Emiel v.d. Poel en Wies v.d. Bogaert



v.l.n.r. Guust van Dijke, Sjors van Loon, Frans v.d. Poel en Harry v.d. Poel

Adolphine vertolkte en al haar medespelers waren er helemaal klaar voor.

En dan werd het zondagmiddag 24 juni 1951, de dag van de grote première van het openluchtspel “Ik Ben Uw Brandhout”. De eerst publieke opvoering viel met de verkoop van 342 kaarten wel wat tegen, maar het spel werd zodanig goed gebracht dat de mond-op-mondreclame er voor zorgde dat de volgende drie opvoeringen veel meer publiek trokken. Deze waren op de zondagen 1, 15 en 29 juli en hier kwamen achtereenvolgens toch 734, 1227 en 1268 betalende bezoekers op af.

In totaal dus maar liefst 3571 betalende bezoekers. Tel daar bij op de speciaal genodigden die gratis toegang hadden dan kom je uit op ongeveer 4000 toeschouwers, wat zonder meer een geweldig succes te noemen is. De organisatie van het openluchtspel was bijzonder blij en trots met het succes van de voorstellingen.

Zuster Marie Adolphine was weer helemaal “hot” in haar geboortedorp. Het kwam dan ook niet als een verrassing dat op 1 augustus 1951, twee dagen na de laatste uitvoering van het spel, officieel de oprichting van de

Soeur Marie Adolphinestichting tot stand kwam.

Deze stichting bestaat nog steeds en heeft als doel om de verering van de zaligverklaarde Zuster Marie Adolphine te bevorderen.

De naam van de stichting is inmiddels wel veranderd in Stichting Zuster Marie Adolphine.

Na het succesvolle openluchtspel in 1951 besloot men om in het jaar 1952 het spel wederom op te voeren.

Alle attributen waren bewaard gebleven, de spelers waren bereid om zich weer in te zetten en het duurde dan ook niet lang voor de repetities in 1952 van start gingen.

De laatste weken voor de geplande opvoeringen kwam regisseur Louis Lockfeer elke maandagavond naar Ossendrecht om alle spelers weer optimaal voor te bereiden.

Op het Eikelhof werden de decors weer opgebouwd en vonden voor het tweede achtereenvolgende jaar de opvoeringen plaats op de zondagmiddagen 6 en 13 juli. Ook deze werden door het publiek weer goed bezocht. Na 1952 werd het stil rond het openluchtspel. Deze stilte duurde tot het jaar 1961 voordat er weer iets werd opgevoerd in het kader van Zuster Marie Adolphine.



De afsluiting van het openluchtspel

Openluchtvoorstelling 1961: “ADOLPHINE KLANK- EN LICHTSPEL”

In het jaar 1961, tien jaar na de eerste openluchtvoorstelling op het Eikelhof, wilde de Soeur Marie Adolphine Stichting een geheel nieuw stuk op gaan voeren. De stichting, waarin het comité van het openluchtspeel in 1951 en 1952 opgenomen was, kwam met het voorstel om nu een klank- en lichtspel te laten maken, wat dan opgevoerd zou worden in de avonduren.

Een geheel nieuw idee dus en tevens een nieuwe uitdaging om de zalige Zuster Marie Adolphine te eren.

Pater van Uten S.J. uit de Belgische plaats Lier schreef de tekst en de muziek in samenwerking met de eerwaarde zusters Franciscanessen van Maria uit Antwerpen en met de Adolphine Stichting.

Het spel gaf een wat gestileerde beschrijving van het leven van de gelukzalige d.m.v. een op geluidsband vastgelegde ingesproken tekst en ondersteund door de wisselende belichting op een aantal rekvisieten.

(kunst)schilder Jan v.d. Burgt hier met zijn dochters Lia en Isa →

De Ossendrechtse schilder Jan v.d. Burgt was de maker van deze rekvisieten

waarop door hem toepasselijke afbeeldingen geschilderd waren zoals o.a. haar geboortehuis, de oude Ossendrechtse kerk, de school op de Berghoeve en de boot die haar naar China gebracht had.

Al deze geschilderde afbeeldingen werden steeds op een aparte en speciale manier belicht.

De voorstelling werd verder verlevendigd door een grote serie lichtbeelden waarvoor op het podium een groot projectiescherm

was opgesteld.

De verlichting en de lichteffecten werden ontworpen door dhr. De Vetter, leraar aan de LTS in Ossendrecht en dhr. Van Pasen uit Ossendrecht. Voor het verkrijgen van de lichteffecten was een grote installatie gebouwd waarin niet minder dan 1500m kabel was verwerkt. Ruim 30 schijnwerpers werden vanuit een centraal punt d.m.v. 15 schakelingen bediend.

De decors werden gemaakt door Guust van Dijke, waaraan de jeugd van Ossendrecht, voor zover dit mogelijk was, heeft meegewerkt. Ook dhr. Hontelez, hoofd van de plaatselijke jongensschool St. Jan in Ossendrecht, verleende zijn volle medewerking.

Volgens de planning zouden er drie avondvoorstellingen gegeven worden en wel op zaterdag 8, zondag 9 en maandag 10 juli.



Vanwege zeer slechte weersomstandigheden zag men zich genoodzaakt de voorstelling van zaterdag 8 juli af te gelasten. Zondag 9 juli waren de weersomstandigheden wel goed, het aantal toeschouwers was verheugend groot en zo kon zondagavond na het lof van 20.00 uur begonnen worden met de 1^e voorstelling.

Het spel werd ingezet met een spreekkoor van 40 meisjes van de V.G.L.O.-school, die in korte trekken het leven van de martelares de revue lieten passeren. In koor verzorgden

zij ook de afsluiting van het klank- en lichtspel.

De lichteffecten, lichtbeelden en dia-beelden in combinatie met muziek en spraak via de geluidsband verliepen uitstekend en het publiek genoot van een mooie avond.

De voorstelling op maandagavond 10 juli verliep eveneens vlekkeloos en het talrijk opgekomen publiek was vol lof over het vertoonde spel.

De Soeur Marie Adolphine Stichting was verheugd en wilde de devotie tot de plaatselijke martelares graag verder uitbreiden. Ze namen zich voor om van het klank- en lichtspel een jaarlijkse traditie te maken.

Er werden ideeën naar voor gebracht om het spel verder uit te werken en er elk jaar een nieuwe variatie aan toe te voegen.

Deze nieuwe variatie had mogelijk misschien gekund door er fragmenten uit het spel van Louis Lockfeer in te verwerken en/of door er bewoners van Ossendrecht zelf bij te betrekken.

Zover is het echter niet gekomen, er kwam geen vervolg meer van het klank- en lichtspel en de verering van Zuster Marie Adolphine bleef jaren beperkt tot het houden van een stille bedetocht, een processie en een eucharistieviering op of rond 9 juli, de dag van de martelaarsdood van Zuster Marie Adolphine

Het openluchtspel in 1979: “IK BEN UW BRANDHOUT”



Nog een kunstuiting geïnspireerd door ons plaatselijk vrome meisje: In 1952 werd ter ere van het 25-jarig priesterjubiläum van pastoor Vermunt door zijn parochianen een gebrandschilderd raam aangeboden, gemaakt door brandschilder J. Giels uit Bergen op Zoom. Dit raam is in 1989 vernieuwd en is te vinden in de r.k. St.-Gertrudiskerk in Ossendrecht.

Ruim 16 jaar duurde de stilte omtrent de openluchtspelen van Zuster Marie Adolphine, voordat er weer stemmen opgingen voor een nieuwe opvoering van het spel “Ik Ben Uw Brandhout”. Het was met name Sjors van Loon die eind 1977 als eerste ijverde voor de heropvoering van het openluchtspel.

Het duurde dan ook niet lang voordat enkele voorstanders enthousiast reageerden en besloten om hun plan voor te leggen aan het bestuur van de Soeur Marie Adolphinestichting.

Er werd contact opgenomen met de stichting waarbij de afspraak gemaakt werd om op 12 december 1977 een vergadering op O.L.Vrouw ter Duinen te beleggen waar, namens de stichting, de voor-

zitter, dhr. J. Smout, bij aanwezig zou zijn.

De vergadering resulteerde in het besluit om tot heropvoering van het openluchtspel te komen.

Er werd een startcomité opgericht waarin zitting hadden: dhr. Leen van 't Hof, dhr. Sjors van Loon, mej. Dien Mous, mevr. Tiny v.d. Eijnden en dhr. Louis Verdult.

De op de vergadering aanwezige heren Guust van Dijke en Jan v.d. Burgt gaven zich op om een bouwwerkgroep te gaan vormen.

Leen van 't Hof, directeur van de Vredesteinfabriek, nam voorlopig de functie waar van voorzitter van het startcomité. De eerste vergadering die hij voorzat was op 19 januari bij hem thuis in de Kerkstraat.

In deze vergadering werd besloten een enquête te houden onder de Ossendrechtse bevolking met als doel na te gaan of er voldoende belangstelling voor de heropvoering zou bestaan.

Er werd een vragenlijst opgesteld en op papier gezet waarna deze bezorgd werden bij de inwoners van Ossendrecht, met het verzoek deze vragenlijst in te vullen.

Enkele dagen later werden de lijsten opgehaald en nagezien waarbij de spanning met de dag meer en meer begon te stijgen. Deze spanning werd veroorzaakt doordat uit de binnengekomen ingevulde vragenlijsten overduidelijk bleek dat de Ossendrechtenaren zeer positief tegenover een her-

Hieronder enkele scènes uit Ik Ben Uw Brandhout van 1979 op sportpark De Heilooop. Op de tribunes was plaats voor 800 man. Verder waren er nog 200 staanplaatsen.



opvoering stonden.

Blij verrast werd unaniem besloten om een eerste algemene vergadering uit te schrijven. Deze vergadering vond plaats op 26 juni 1978 en het was daar dat het opnieuw opvoeren van “Ik Ben Uw Brandhout” een feit werd.

Ruim de helft van de op die vergadering aanwezige personen gaven zich direct op als speler of figurant. Op deze avond werd gelijktijdig ook een speciaal Adolphine Openluchtspel Bestuur gekozen, dat zich bezig ging houden met alles wat te maken had met het opnieuw opvoeren van het spel.

In dit bestuur hadden zitting de heren Leen van 't Hof, Piet Roelofsen, Louis Verdult, Sjors van Loon, Jo v.d. Eijnden en pater T.H. van Geffen en de dames Rina van Put, Alida Hendrickx, Elly Groffen, Maria Peeters, Tiny v.d.Eynden en Dien Mous. Leen van 't Hof werd verkozen tot voorzitter, Rina van Put werd 1^e secretaresse en Louis Verdult werd 1^e penningmeester.

Het grote werk ging, net zoals dit het geval was bij de eerste opvoeringen in 1951, nu pas echt van start.

Het bestuur wist in korte tijd nog veel meer mensen enthousiast te maken voor de heropvoering van het openluchtspel. Met elan ging men er op af want er moest heel veel gebeuren; rollen verdelen en instuderen, toneelattributen maken, religieuze kleding verzamelen, tribunes huren, een geluidsinstallatie organiseren enz. enz.

Als locatie voor de opvoeringen werd in nauw overleg met de gemeente gekozen voor sportpark De Heiloo.

De decors van 1951 en 1952 waren niet meer voorhanden en moesten dus opnieuw gemaakt worden. Gemeentepzichter Wim Bekkers ontwierp het nieuwe decor waarna zijn assistent-opzichter, Van Nispen, de detailtekeningen maakte. Gemeentewerker Guust van Dijke maakte aan de hand van de detailtekeningen een maquette van het decor op schaal 1 op 50. Hierna begon Guust van Dijke, tezamen met opzichter Van Nispen, in een werkruimte van de gemeente de nieuwe decors te maken. De decors werden nadat ze afgetimmerd waren overgebracht naar de brandweerkazerne om aldaar geschilderd te worden door Jan v.d.Burg en Lex Sips.

Het las- en constructiewerk werd uitgevoerd door smid Jan Rijk terwijl voor het maken van de kleding mevr. Van Erven Mostert de leiding had over een groep naaisters.

Aannemer Piet Rutten zorgde voor de bouwmaterialen en zowel de gemeente alsmede het internaat van O.L.Vrouw ter Duinen verleenden daar waar nodig alle mogelijke medewerking.

Het spreekt voor zich dat dit alles heel veel kosten met zich meebracht, daarom werden, om deze kosten te dekken, er heel veel acties opgezet. Zo werden er o.a. steunkaarten verkocht, feest- en bingoavonden georganiseerd, er kwam een rad van avontuur, en tijdens de braderie op 9 en 10 september 1978 werden door negen dames in een kraam tal van wafels gebakken en verkocht. Al de acties bij elkaar brachten ruim 6000 gulden netto op.

Bij de gemeente werd subsidie aangevraagd en deze werd verleend. Liefst 5000 gulden aan subsidie werd toegekend en daarnaast werd ook nog een gemeentelijke garantie ter beschikking gesteld van 16000 gulden. Financieel had het startcomité het zodoende heel goed voor elkaar, maar ook andere zaken moesten nog geregeld worden.

Zo was de regisseur van het openluchtspel in 1951 en 1952, Louis Lockfeer, op 16 maart 1968 overleden. Op hem kon dus geen beroep meer worden gedaan en noodgedwongen moest men op zoek naar een andere regisseur. Ossendrechtenaar Jo v.d. Eijnden nam deze taak op zich en hij zette zich vanaf het begin van zijn taak volledig in om de spelers hun rol zo optimaal mogelijk te laten spelen.

Naast de spelers en figuranten die in de jaren 50 hadden meegespeeld en zich nu ook weer opgegeven hadden, moesten er natuurlijk ook vele nieuwe spelers gevonden, gekozen en opgeleid worden om de opvoeringen met succes te kunnen gaan brengen. Ook dit gelukte en zo kon men eind 1978 beginnen met de eerste repetities.

Dien Mous, die bij de opvoeringen in 1951 en 1952 de hoofdrol gespeeld had als Zr. Marie Adolphine, had in 1974 een hersenbloeding gekregen waardoor zij gehandicapt was geraakt en hierdoor deze rol nu niet



Scène met Fien van den Bergh en zittend Marian Mattheeussens in de rol van Zr. Marie Adol-phine. In 2004 neemt ze de rol van vertelster op zich. Fien gaat verder in de tooneelvereniging.
(krantenfoto)

meer kon spelen. Marian Mattheeussens werd haar opvolgster en zij zou in 1979 de rol van Zuster Marie Adolphine gaan vertolken.

De jongste speelster was Madeleine Jansen, die de rol ging spelen van Kaatje Dierkx als vijfjarig meisje.

Een andere belangrijke rol werd vertolkt door Fons v.d.Poel, die als verteller de stukken en scènes aan elkaar zou gaan spreken.

Ondertussen was in overleg met de gemeente besloten dat de opvoeringen zouden plaatsvinden op een terrein gelegen op sportpark De Heiloo. Hier konden tribunes geplaatst worden met 800 zitplaatsen, daarnaast zouden er ook nog 200 staanplaatsen voorzien worden zodat er per opvoering $\pm$ 1000 bezoekers het spel bij konden wonen. Met de repetities werd eind 1978 begonnen in zaal De Vrede van Jef Venne. In het begin

verliepen de repetities niet zo vlot, met name het 3^e bedrijf kreeg men moeilijk goed ingestudeerd. Maar onder de bezielende leiding van regisseur Jo v.d. Eijnden lukte het de spelers toch om hun rol goed onder de knie te krijgen.

Het Adolphine Openluchtspel Bestuur besloot om vier opvoeringen te gaan brengen.

Deze opvoeringen zouden plaats gaan vinden op zaterdag 30

juni, zondag 1 juli, zaterdag 7 juli en zondag 8 juli 1979.

Eind mei 1979 was het decor zover klaar. Begin juni werd dit 40m brede, 8m diepe en 6m hoge decor geplaatst op het terrein van sportpark De Heiloo. Men kon het natuurlijk niet zomaar onbewaakt achterlaten; het terrein werd dan ook met regelmatig bewaakt door de politie terwijl leden van

de plaatselijke hondenclub de taak op zich namen om het terrein te bewaken met hun honden.

Op donderdag 7 juni 1979 vond de eerste buitenrepetitie op het sportpark plaats. Deze repetities waren uiteraard toch weer iets anders dan de binnenrepetities zodat regisseur Jo v.d.Eijnden druk doende was om iedereen zijn juiste plaats te wijzen. Twee keer per week werd er gerepeteerd en op donderdag 28 juni volgde dan de generale repetitie. Familieleden van de spelers en invalide mensen uit Ossendrecht waren uitgenodigd om aanwezig te zijn bij deze generale repetitie.

De aanwezigen hadden zeker geen spijt van hun komst, het spel werd vlekkeloos uitgevoerd, iedereen genoot en zag dat de spelers volledig klaar waren voor het brengen van de vier grote publieke opvoeringen.

En dan werd het zaterdagavond 30 juni

1979, de dag van de eerste grote publieke opvoering.

Helaas was het op die dag, zeker gezien voor de tijd van het jaar, behoorlijk koud.

Hierdoor viel bij de eerste uitvoering het bezoekersaantal van 500 personen, ondanks dat het spel foutloos werd uitgevoerd, wel wat tegen.

Zondagmiddag 1 juli was het iets minder koud en kwamen er 700 bezoekers, waaronder vele zusters van de congregatie van Zuster Marie Adolphine uit Antwerpen, naar de uitvoering kijken.

Zuster Martina, afkomstig van het Antwerpse klooster waar ook Zuster Marie Adolphine verbleven had, sprak van een geweldig stuk en zei het bijna niet te kunnen geloven dat een kleine gemeenschap zoals Ossendrecht, tot zo iets groots in staat was.

In de kranten werd veel aandacht besteed aan de eerste twee opvoeringen van het openluchtspel en de lovende kritiek zorgde ervoor dat de volgende en laatste twee uitvoeringen op zaterdag 7 juli en zondag 8 juli uitverkocht waren.

Ruim 3000 bezoekers hadden de serie opvoeringen bijgewoond en allen lieten hun bewondering en lof blijken door een langdurig ovationeel applaus. Ook toenmalig burgemeester Van Gils dankte en preees allen die aan het spel hun medewerking hadden verleend.

Bijzonder hierbij was ook dat Gerard van de Poel het hele spel op video had opgenomen. Tijdens de afsluitende feestavond op 22 september 1979 in de aula van de technische school O.L.Vrouw ter Duinen werd deze film aan spelers alsmede aan alle medewerkers vertoond.

Op deze wijze konden ook zij nagenieten van hetgeen zij allen met zo veel inzet en enthousiasme hadden gepresteerd.

Na de openluchtvoorstellingen werd de financiële balans opgemaakt waaruit bleek dat deze met een saldo van ruim 18000 gulden zeer positief uitviel. Hierdoor behoefde de stichting geen beroep te doen op de gemeentelijke garantie.

In overleg met de gemeente besloot de Stichting Soeur Marie Adolphine, mede vanwege het mooie positieve saldo, om de aanzet te geven voor nieuwbouw van de Zr. Marie Adolphine-kapel.

Dit initiatief werd door de Ossendrechtse bevolking alsmede de gemeenteraad enthousiast ontvangen en via allerlei hierop volgende acties kwam het benodigde geld ter beschikking voor de bouw van een geheel nieuwe kapel.

Deze nieuwe kapel werd op zondag 29 mei 1983 geconsacreerd door de bisschop van Breda, Mgr. Ernst.



*Enkele leden van het Adolphine Toneel Ossendrecht : v.l.n.r.: Jo v.d. Bergh, Jos Bolders, Niek Michielsen, Willy v.d. Eijnden, Yvonne van Diessen, Johan van Diessen
Zittend v.l.n.r.: Monique Vossen, Yvonne Rijk en Liza Jansen*

Het openluchtspel zelf is, ondanks het grote succes in 1979, nadien niet meer terug opgevoerd. Wel is na de laatste uitvoering in 1979 de toneelgroep “Adolphine Toneel Ossendrecht” opgericht.

Zij brengen jaarlijks een toneelstuk op de planken waar tot heden nog steeds veel belangstelling voor bestaat.

Het toneelstuk in 2004: “KAATJE DIERKX, EEN MEISJE UIT OSSENDRECHT”

Jaren gingen voorbij, jaren waarin het openluchtspel in Ossendrecht regelmatig ter sprake kwam, maar niemand durfde de uitdaging aan te gaan en het initiatief te nemen om tot een heropvoering te komen.

Overigens bleef de verering van Zr. Marie Adolphine, met name door de jaarlijkse aan haar gewijde processie, wel bestaan.

Gebeurde er dan verder na 1979 helemaal niets meer in het kader van Zuster Marie Adolphine?

21 Jaar bleef het stil, maar toen kwam het jaar 2000. Het was in dit jaar dat Zuster Marie Adolphine en haar medezusters, 100 jaar na hun marteldood, door paus Johannes Paulus VI in Rome heilig verklaard werden.

Maar liefst 92 Ossendrechtelingen reisden af naar Rome om de heiligverklaring bij te wonen op het St.Pietersplein in Vaticaanstad. Onder hen was Ossendrechtenaar Ad van Veldhoven en hij nam na de heiligverklaring het initiatief om het openluchtspel “Ik Ben Uw Brandhout” te bewerken tot een toneelstuk.

Ad van Veldhoven gaf het stuk de naam “Kaatje Dierkx, een meisje uit Ossendrecht”.

Het Adolphine Toneel Ossendrecht werd bereid gevonden om het te gaan brengen.

Alhoewel nu niet zoveel spelers nodig waren -zo’n 20- als voor het openluchtspel was het toch een

In het decor staand: Johan van Diessen, op het bankje Peter Kil met daarnaast Rosa Huybrechts



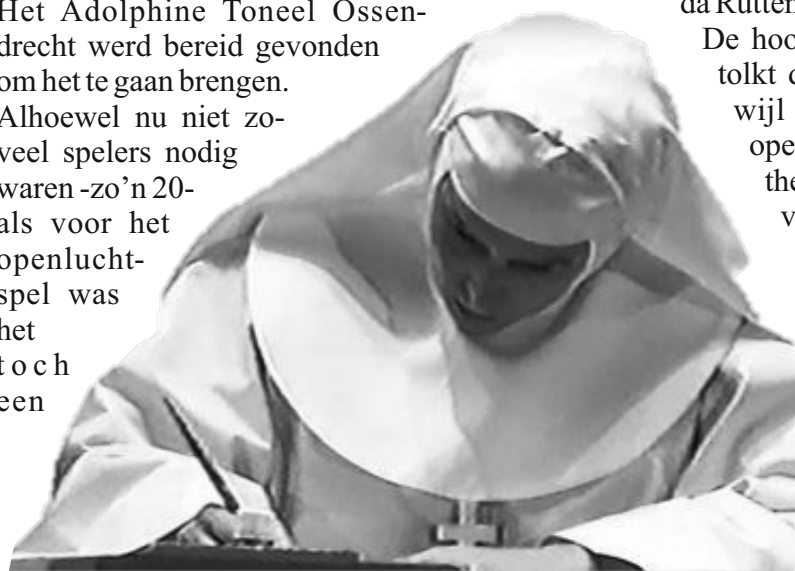
hele klus om het rond te krijgen. Onder regie van Elly Groffen ging men van start met de repetities in zaal De Vrede, tegenover de r.k.-kerk.

Behalve spelers moesten er ook decorontwerpers, decorbouwers, kledingnaaisters enz. gevonden worden, maar ook dit lukte. Hobbykunstschilder Evert v.d. Kastele ontwierp samen met Jan Bastiaanse de decors, de opbouw van het toneel werd verzorgd door Tonny Michielsen, Johan Dekkers en Peter Joossen en de kleding werd gemaakt door Sidon van Veldhoven en Frieda Rutten.

De hoofdrol van Adolphine werd vertolkt door Jeanine van Zon-Sips, terwijl de hoofdrolspeelster van het openluchtspel in 1979, Marian Mattheussens, de rol van vertelster vervulde.

Het toneelstuk werd met succes op 17, 18 en 19 december 2004 opgevoerd in zaal De Vrede.

Na deze toneeluitvoeringen brak er weer een periode aan dat het wat betreft opvoeringen over het leven van Kaatje Dierkx stil werd.



Het openluchtspel in 2018: “DE VERRE BESTEMMING”

In januari 2017 kreeg de Stichting Zuster Marie Adolphine een uitnodiging van de Mgr. Schraven Stichting, gevestigd in de Limburgse plaats Simpelveld. Deze stichting organiseerde in oktober 2017 een 14-daagse rondreis door China onder de noemer:

“In de voetsporen van de Nederlandse bisschoppen en martelaren in China.”

Tijdens deze reis zou ook Tai-yuan-fu bezocht worden, de plaats waar Zr. Marie Adolphine de marteldood gestorven was.

Johan Den Ouden, de huidige voorzitter van de Stichting Zr. Marie Adolphine, gaf zich op en bezocht op 16 oktober 2017 het Chinese Tai-yuan-fu.



Voorzitter Johan den Ouden in Tai-yuan-fu

Dit greep Johan zodanig aan dat hij bij thuiskomst het initiatief nam om samen met Marian Mattheeussens het originele openluchtspel te gaan herschrijven.

Ze bewerkten het tot een kortere maar modernere versie met veel zang, spel en vertellingen.

Als titel kozen zij voor de toepasselijke naam *“De Verre Bestemming”*.

Hierna nam Johan den Ouden contact op met Helma Michielsen, de regisseuse van

Adolphine Toneel Ossendrecht en zij was direct bereid om met haar toneelgroep medewerking te verlenen aan de uitvoering. Nu moest er nog gezocht worden naar een zanggroep, decorbouwers, schilders, naaisters, geluidstechnici en een geschikte locatie voor de uitvoering.

Men ging aan de slag en het lukte zowaar om dit alles op zeer korte termijn voor elkaar te krijgen.

Op zaterdag 17 maart 2018 vond de startbijeenkomst plaats in de pastorie te Ossendrecht waar uitleg werd gegeven hoe dit alles gerealiseerd zou gaan worden.

De ± 35 aanwezigen kregen hier te horen dat het stuk zou worden opgevoerd op zaterdag 7 en zondag 8 juli 2018 in de achtertuin van de pastorie.

Verder werd bekend gemaakt dat naast Adolphine Toneel Ossendrecht de zangstukken verzorgd zouden worden door de gospelgroep Real Power uit Hlasteren, de geluidsverzorging door Dave Voesenek en de kleding voor de spelers zou gemaakt worden door naaister Judith van den Eijnden.

De bouwclub, bestaande uit Piet Rutten, Louis Huijgens, Corrie van Put en Guust van Dijke, ging direct aan de slag met het maken van de decors in de garage van Piet Rutten.

De klaargemaakte decors werden overgebracht naar een loods van Lon Jansen aan Het Geleg waar ze geschilderd werden door Jan Bastiaanse, Adri Lenaerts en Adrie Bogers.

Het weekend van de uitvoeringen kwam snel naderbij, de kaartverkoop verliep vlot en ook de weergoden waren uitermate gunstig gestemd.

Zaterdagmiddag 7 juli was de eerste opvoering. Het publiek genoot en liet zijn waardering blijken door na afloop de spelers en zangers met een langdurig applaus te belonen. Die avond en de middag daarop werd het stuk nog een keer gespeeld en ook nu waren de toeschouwers zeer enthousiast. Met een dankwoord aan alle spelers en medewerkers van dit openluchtspel sloot Johan den Ouden dit toch weer bijzondere eerbetoon aan de Ossendrechtse Heilige Zuster Marie Adolphine af.



v.l.n.r. Lisa Jansen, Marie-Roos de Moor; Judith v.d. Eijnden (zij speelde Zr. Marie Adolphine), Jenny v.d.Poel, Rian v.d.Wegen, Lenny Borremans en Maria Peeters. De twee meisjes op de voorgrond speelden de jonge Kaatje Dierkx: Anna v.d.Poel en Merel Jacobs-Michielsen.

Slot

Tot slot wil ik eindigen met een in mijn ogen speciale vernoemingswaardige vermelding m.b.t. twee personen die onomstotelijk verbonden zijn aan het Adolphine openluchtspel. Dit zijn Guust van Dijke en Rosa Huybrechts.

Guust is als decorbouwer vanaf 1951 t/m 2018 bij alle openluchtspelen van Zr. Marie Adolphine actief betrokken geweest.

Rosa heeft dezelfde staat van dienst als Guust; zij heeft als speelster vanaf het allereerste begin tot nu bij alle openluchtspelen een toneelrol vervuld.

Hopelijk zorgt hun inzet voor de nodige motivatie bij de komende generatie, want dat Zr. Marie Adolphine nog steeds leeft in Ossendrecht moge duidelijk zijn.

♣



← *Guust van Dijke*

Rosa Huybrechts met Anna v.d. Poel (zij speelde Kaatje als kind)→



'k Zoog ze vliege!



't Zal volges mèèn in 1937 gewiest zen da dees veraoltje zich afspeulde, waant ik was toen 'n jaor of elluf. In dieje tèèd was ik 'n kjeer tuis in de Steenstraat toen ik een vliegtuig zoog laande op d'n Vienkebaareg. Da wulde n'ik zelluf gaon zien.

Dus gong ik achterom d'n Vienkebaareg tot tennenaon 't bos. Daor loog toen, vlak vur de Woosdrechtse Aaj, un grwoot ven.

Da wier 't 'afgelaote' ven genoemd en daor gonge we in de wienter diekkels schetse.

Net vur da ven liep ik dan rechtsom en kwaam dan uit op de Vèèfsprong, en dan waarde zo op 't vliegveld. D'r waar gin pwoort baaj da vliegveld, gin ekke, nikskenie. 't Waar gewoon un waaj.

'k Wies nie wa'k zoog, d'r stonge daor twij vliegtuige: 'n twijdekker en 'n zweefvliegtuig. Draaj manne waore baaj die vliegmesiene meej van alles en nog wa bizzeg. Jin van die manne zoog mèèn staon en ij riep: “Kom d's meej, gij mot dieje vleugel recht ouwe!” Dus ik gong naor die manne toe, waant zoow 'n kaans wouw ik nie verspeule.

Die mèèn geroope
n'oj bljeek

Parmentier te zen,
d'n twidde waar Frits
Diepen en de leste
mees waar 'n
monteur of iet van
dien aord. Zunne
naom wit ik niej mir,
mar ij oj iets weg
van 'n krokkedil; un
grwoot lèèf, meej
körte aareme en
pwootjes. Laoter

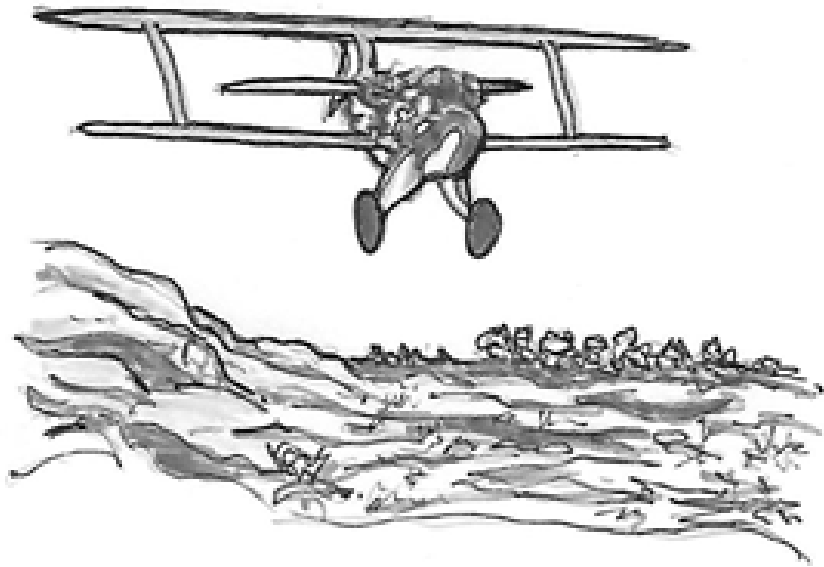
woorde n'ik da t'ie op Körteven woonde, neffe Crist Mangelèers.



Vier of vèèf kjeere per jaor kwaome Parmentier en Diepen naor de Vienkebaareg, waant 't was mar 'n kört seizoen da ze koste vliege. Frits Diepen vloog dan meej un twijdekker en trok dan 't zweefvliegtuig van Parmentier omwoog.

En daorbaaj kwaam ik dan in beeld.

Ik mos dan meej ellepe om de vleugels van 't zweefvliegtuig in evenwicht



t'ouwe, zoowda t'ie nie om kos slaoge. Da betjeekende wel da d'ik meeje moes lwoope tot ie z'n volle gaank oj. Soms gong Jo van Tilburg wok meeje om te ellepe. Die was toen 'n jaor of neege en kwaom wok uit de Steenstraot.

Parmentier was wa ge noemt 'ne plezaante Bels uit Aantwaarepe, mar Diepen von ik mar 'n bietje 'ne

pedaanteriek. Mar jin dienke vin ik wel zoonde, en da d'is 't volgende: Op 'ne kjeer zette Parmentier mèn op 'n vleugel van z'n zweefvliegtuig. En meeje jin aand op de vleugel, noom ie meeje d'aander aand un fottoo van mèn op dieje vleugel. Eelaos is dieje fottoo in de lwoop van de jaore spoorlwoos verdweene; gevlooge za'k mar zegge. Mar ik zen er grwootseg op da d'ik kan zegge: “Parmentier en Diepen? Ik zoog ze vliege!”



Tekst van Warrel van de Vienkebaareg Tjeekenienge gemokt dur Bert Janssens ♣

De moeizame aanleg van de verbindingsweg tussen Brabant en Zeeland

door Willem Kruf

Als cursist op de School voor de Geschiedenis in Bergen op Zoom sprak ik met Willem de Weert over de Zeeuwse Weg en de herinnering aan die weg. Ik woonde vanaf mijn geboorte bijna 30 jaar – van 1952 tot 1980 – aan die weg op Nieuw- Borgvliet. Het was een keiweg die in 1962 werd vervangen door een bredere betonweg met fietspad en trottoir. Ik zag de vakantiegangers in de zomer voetje voor voetje naar Zeeland rijden. Ik fietste over die weg om zeekralen te gaan snijden en kreukels te rapen op de schorren die voorbij de Hogerwaardpolder nog tot de weg kwamen of in de Hogerwaard als hulpje van de boer peen te gaan wieden of stro te laden.

Willem wees me toen op het gedeelte over de weg naar Zeeland in het artikel over het station te Woensdrecht van Bert Janssens in dit blad in 2017, nummer 2. Zijn boeiend verhaal gaat ook over een klein gedeelte van die weg. Via www.Delpherkranten.nl en www.Toporeis.nl ben ik in de geschiedenis gedoken van de weg voor het gedeelte Korteven – Scheldedam (later Kreekrakdam). Samen met Willem de Weert en Kees Colpaart, inwoner van de Caterspolder, ben ik ook ter plekke gaan kijken.

Pont en trein

Tot de aanleg van de spoorlijn over de Scheldedam – nu 150 jaar geleden op 1 juli 1868 in gebruik genomen – liep de verbinding met Zeeland via pontveren tussen Halsteren – Tholen stad – Gorishoek – Yerseke. Je kon toen alleen met de pont of met de trein vanuit Brabant in Zeeland komen.

Thorbecke

Tijdens de aanleg van de Scheldedam met die spoorlijn werd Den Haag in 1864 door bestuurders en zakenleven gewezen op het belang van een wegverbinding met Zeeland. Zij dienden een verzoek in om een weg aan te leggen. De gelauwerde staatsman, minister Thorbecke, wees het verzoek af. Maar in december 1867 stond de Minister van Financiën wel toe om de Scheldedam tussen de in 1861 aangelegde Caterspolder (Brabant) en de Eerste Bathpolder (Zeeland) voor verkeer te gebruiken. Echter dit mocht alleen bij een door winterse omstandigheden gestremd veer bij Gorishoek langs de zuidelijke kant van de spoordam. Ook mocht de dam van iedere zijde slechts eenmaal per dag worden overgestoken!



Eenmalig gebruik per dag van Scheldedam bij gestremd veer Gorishoek

Plan voor weg zuidelijk van de spoordam

In augustus 1897 krijgt een aanleg weg naar Zeeland weer aandacht. Het plan wordt opgevat de weg te leggen Bergen op Zoom via Woensdrecht tot de haven van die gemeente en van daar uit naar de Scheldedam. Maar dit plan blijft hangen.

Kinderen Völckerdorp de dupe

In juni 1906 meldt een krant dat de kinderen van Völckerdorp, gemeente Rilland, worden geweigerd op de school in Woensdrecht. Zij moeten naar Rilland, maar dat kan alleen via de spoordam en jawel, die is voor publiek afgesloten.

De weg komt er toch

Maar in 1909 komt er beweging: in de Staatsbegroting 1910 worden gelden vrijgemaakt voor de bedijking van de buitengronden aan de noordzijde van de Oosterscheldedam en langs de Caterspolder. Dit leidt vervolgens tot twee aanbestedingen bij de Directie Registratie en Domeinen te Middelburg op dinsdag 13 december 1910.

1. Bedijking met verdere werken van even bedoeld gebied en
2. de aanleg van een verharde weg in de Caterspolder.

Tussentijds neemt Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant een beslissing over de kosten van een weg langs de noordelijke kant van de Scheldedam, aldus de krant op 12 juli 1910.

De bedijking is in 1912 klaar met als resultaat een polder gelegen in twee provincies. In december 1913 wordt bericht, dat de Provincie deze weg gaat aanleggen en onderhouden. Het wordt een keiweg van de provinciale weg Hoogerheide – Bergen op Zoom over de z.g. Kortenvensche baan naar de reeds bestaande – sedert 1890 - keiweg bij het station te Woensdrecht.

In februari 1915 geven Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en Zeeland de polder de naam Hogerwaard. Dit als herinnering aan de vroegere hoofdingenieur van de provinciale waterstaat in Zeeland. De weg naar Zeeland tot de Caterspolder heeft nog meer aandacht van de provincie Noord-Brabant.



Een ntenwe polder.
Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en Zeeland hebben aan den nieuw ingedijkten polder in de Oosterschelde onder de gemeenten Woensdrecht en Rilland-Bath den naam Hogerwaardpolder gegeven, ter herinnering aan den vroegeren hoofdingenieur van den provincialen waterstaat in Zeeland den heer M. B. G. Hogerwaard.

De naam van de nieuwe polder in de Oosterschelde : Hogerwaard



DOMBURG.

Het BADHOTEL te DOMBURG wordt 9 Juni a.s. (Pinksteren) heropend. Prachtig gelegen aan STRAND en BOSSCHEN.

26334/22

Aanbevelend

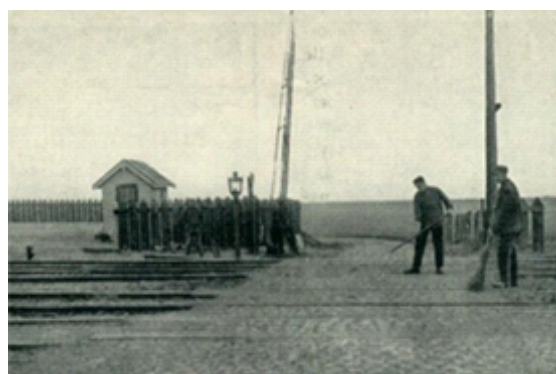
DE DIRECTIE.

Verbindingsweg Noord-Brabant naar Zeeland is voor Auto's geopend.

Mei 1916: de nieuwe Zeeuwse weg betrokken in reclame voor toerisme

Openstelling in 1916

Op 6 maart 1916 meldt een krant, dat op de 16 maart dezer de verbinding tussen Brabant en Zeeland over de Scheldedam wordt opgesteld, maar de bestrating aan Brabantse kant zal nog enkele weken duren. Bijna vijftig jaar na de spoorlijn is er dus pas een tweede (verharde) verbinding. De badplaats Domburg grijpt zijn kans. In de krant van 27 mei 1916 meldt het Badhotel zijn heropening op 9 juni met de toevoeging “Verbindingsweg Noord-Brabant – Zeeland is voor auto's geopend”.



De weg naar Zeeland passeert de overweg bij het station Woensdrecht, ca 1928 (foto Kees Colpaart)



De weg door de Hogerwaard, Zeeuws gedeelte, rond 1928 (foto Kees Colpaart)

De weg blijkt al snel niet toegesneden te zijn op het verkeer. In de jaren 1924, 1926 en 1928 krijgt de belabberde toestand van de weg, ondanks verbredingen, de brede aandacht van onder andere de pers. Maar ja, zoals altijd is het een kwestie van geld.

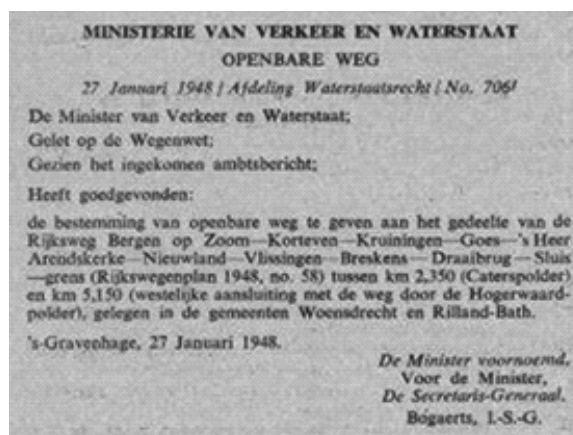
In april 1928 stelt Tweede Kamerlid Vos vragen betreffende een snelle wegverbetering en in maart 1932 wijst Kamerlid De Veer op afdoende verbetering van de overweg te Woensdrecht, waar de smalle bochten en het door slijk gladde wegdek al tot ongelukken geleid hebben.

Spoorwegviaduct 1935

De kogel gaat door de kerk. Op 6 augustus 1933 kopt een krant: "Een nieuw spoorwegviaduct bij Woensdrecht". Vervolgens worden onteigeningen voor de nieuwe weg aangekondigd in het Koninklijk Besluit van 17 februari 1934, waaronder grond van de opa van Kees Colpaart. Het geplande en nog steeds bestaande viaduct onder de spoorweg wordt gerealiseerd in 1935/36. In december 1937 meldt de krant dat de vervelende kronkels in de weg langs het station Woensdrecht worden uitgeschakeld door de aanstaande ingebruikname van een nieuwe betonweg langs de zeedijk. Verdere verbetering wordt uitvoerig aangekondigd in de krant van april 1939. Er is onder andere sprake van een nieuw gedeelte met een lengte van 6 km en een breedte van 6 meter. De hoofdrijbaan is van beton met keikantstroken en parkeerstroken. Aan weerskanten komt een betonnen fietspad van 1.50 meter breed. De weg moet gereed zijn eind 1940. Het benodigde geld is er volgens de krant van 11 november 1939.

Rijksweg 58

Door het oorlogsgeweld zal de weg schade hebben geleden. Volgens de Staatscourant is er een nieuwe aanbesteding op 17 juni 1946: het maken van verhardingen van cementbeton op een gedeelte van de Rijksweg nr. 58 onder de gemeenten Woensdrecht en Rilland-Bath.

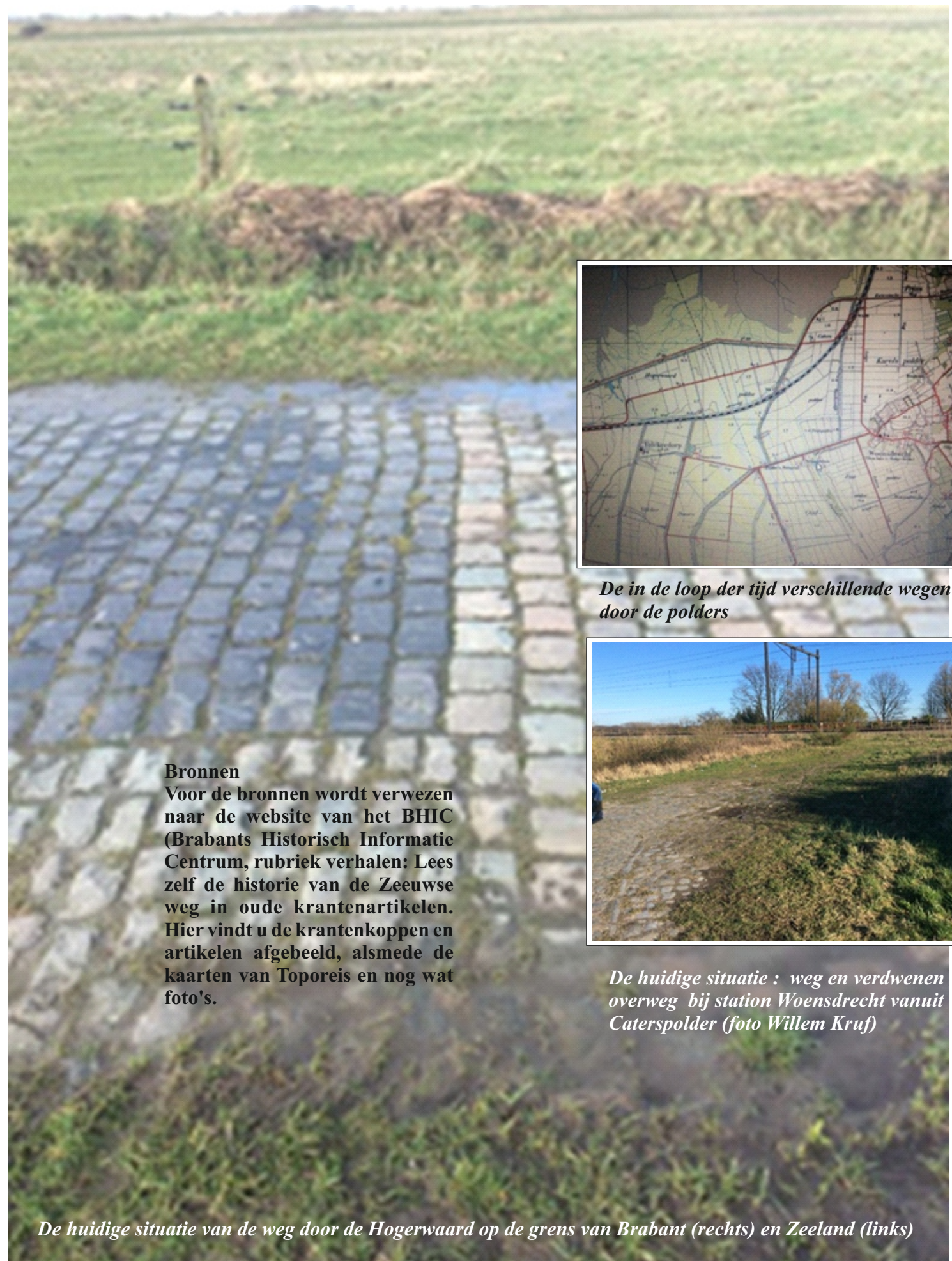


De herstelde weg langs de Hogerwaard krijgt bestemming openbare weg

Tot slot geeft de Minister van Verkeer en Waterstaat op 27 januari 1948 de Rijksweg van Bergen op Zoom naar Zeeland (Rijkswegenplan 1948, no. 58) de bestemming van openbare weg voor het gedeelte tussen km 2,350 (Caterspolder) en km 5,150 (westelijke aansluiting met de weg door de Hogerwaardpolder), gelegen in gemeenten Woensdrecht en Rilland-Bath. In 1975 werd deze hoofdverbinding naar Zeeland vervangen door een nieuwe: de vierbaans A58, maar de oude hoofdverbindingsweg zal in de volksmond "(oude) Zeeuwse Weg" blijven heten, al is de officiële naam nu Reimerswaalweg.♣



Zeeuwse weg net voor aanleg Schelde – Rijnkanaal rond 1973 (foto Kees Colpaart)



De in de loop der tijd verschillende wegen door de polders



De huidige situatie : weg en verdwenen overweg bij station Woensdrecht vanuit Caterspolder (foto Willem Kruf)

De huidige situatie van de weg door de Hogerwaard op de grens van Brabant (rechts) en Zeeland (links)

Bronnen

Voor de bronnen wordt verwezen naar de website van het BHIC (Brabants Historisch Informatie Centrum, rubriek verhalen: Lees zelf de historie van de Zeeuwse weg in oude krantenartikelen. Hier vindt u de krantenkoppen en artikelen afgebeeld, alsmede de kaarten van Toporeis en nog wat foto's.

Ik zie, ik zie wat jij niet ziet...

door Ad van Loenhout

Deze keer begin ik net effe anders. In de eerste afleveringen heb ik een Woensdrechts plekje en een schilderij naast elkaar gezet en er waren zonder veel moeite overeenkomsten te zien. Ik ga je nu iets laten zien waar de overeenkomst ver te zoeken is. Ik kan beter zeggen: 'Bespaar je de moeite, het Woensdrechtse plekje lijkt in de verste verte niet op het schilderij'. De overeenkomst zit niet in het plaatje. Het detail waar het om gaat is een woord: flikkerwit. Een ongewoon woord wat je in de Van Dale niet zult vinden en waar Google ook niet echt raad mee weet. Ik 'zag' het lang geleden op een mooie ochtend in augustus toen ik vanaf de Onderstal het Kerkepadje in liep richting Marktje.

Kerkpaden zijn er niet zo veel meer en ik vind dat je ze ongemoeid moet laten. Ga ze vooral niet verharden of er een fietspad van maken. Deze landschapselementen zijn ontstaan toen dorpelingen tussen de akkers en weilanden een korte route zochten naar de kerk en zo'n stukje erfgoed moet je bewaren.

Die ochtend stond de maïs al behoorlijk hoog en schermde links van mij het zicht op de Brabantse Wal grotendeels af. Na een paar honderd meter kwam ik bij de dubbele bocht met de grote wilgenboom en dáár, pal voor mijn neus, zag ik het 'flikkerwit'. Ik verschoot er enigszins van. Jarenlang lag daar het bruggetje over de sloot ten dienste van de wandelaar. Scheefgezakt, geroest en met volkomen gebrek aan karakter; een deel van de omgeving zonder enige pretentie. Het lag er nog. Nog steeds zonder karakter, maar helemaal waterpas en flikkerwit geschilderd!

Ik moest onmiddellijk denken aan een commentaar wat omstreeks 1906 werd geschreven bij het schilderij 'Molens te Giethoorn' uit 1884 van Willem Bastiaan Tholen (1860–1931): *'Hoe is het mogelijk dat iemand, staand vóór deze natuurpracht zich niet heeft verplaatst, niet dat bruggetje met die vervloekte flikkerwitte latjes heeft weggekeken, weggetrapt? Zij, toovenaars maken van alles wat moois! Zeker indien ze dit dan ook doen. Niet dat het bruggetje er is, maar dat het op dit schilderij een de ogen pijn doend, de aandacht afleidend fel en glanzend ding is, verwijten we aan hem die het koos om op dit schilderij te komen.'*

Ik heb die kritiek nooit begrepen want het flikkerwitte bruggetje op het schilderij van Tholen is juist een prachtig detail. Hij heeft het weloverwogen op die plaats geschilderd en 'nodigt je uit' om over het witte bruggetje een mooi Hollands landschap in te wandelen. Is er iets mooiers dan een polderlandschap in de ochtendnevel? Ik heb die ochtend op het Kerkepadje een tijdje staan kijken naar het flikkerwitte bruggetje en bedacht dat het, net als het bruggetje van Tholen, een uitnodiging was om verder te gaan. Dat heb ik met plezier gedaan. Die ochtend hing er ook een ijle nevel boven het landschap. Dat was, samen met het witte bruggetje, de enige overeenkomst tussen dit plekje in Woensdrecht en het schilderij van Tholen. Sindsdien bekijk ik het bruggetje in het Kerkepadje altijd met andere ogen en zie het als uitnodiging om verder te wandelen en een mooi landschap te betreden. Zie jij wat ik zie?

..... wordt vervolgd op pagina 28



Willem Bastiaan Tholen: 'Molens te Giethoorn', 1884

Kerkepadje Woensdrecht, 2014



Uit de oude doos...

Louis Minnebach



Van 1948 t/m 1970 verscheen in Woensdrecht wekelijks het Kerkklokje, een gestencild gevouwen A4-tje. Hierin stonden de misintenties van die week. Als er plaats over was, vulde meester Schuurmans die met wetenswaardigheden over het dorp. Zo stond in het Kerkklokje van 13 april 1952 het volgende artikelje:

Bij een gouden huwelijksfeest.

Het begon als een sprookje. Er was eens, rond het jaar 1900 op de plaats waar de Rijzendeweg uitloopt in de Bossestraat (ouderen zullen het nog wel weten) een cafeetje, dat al dadelijk door zijn geestig uithangbord de aandacht trok. De voorbijganger kon er op lezen:

*Ik rij met zand
Naar alle kant
Mijn vrouw tapt vroeg en laat
Hier in de Bosschenstraat.*

En ging men er niet voorbij, maar wipte even binnen, dan zat er 's zondags een oude marskramer uit Santvliet, die de verspreide huizen en boerenhoeven met lucifers afreisde, maar nu tot groot vermaak van jong en oud, lustige danswijsjes speelde, zodat niemand de benen op de vloer kon houden en dit cafeetje Zondagsmiddags een geliefd plaatsje was, waar de jongens en de meisjes bij elkaar kwamen, om een dansje te wagen.

Daar had je bijvoorbeeld Jan, de bouwknicht uit de polder (de tegenwoordige hofstee van Sandee). Hij kwam uit Wouw, maar scheen het ook 's Zondags zo leuk te vinden in Woensdrecht, dat hij niet meer naar Wouw wou. Want hij had daar een meiske, Mieke van Gemert, leren kennen. Mieke kwam met haar ouders uit het land van Hulst en woonde op de Driekoningen. Enfin, ze hebben daar zo lang gedanst, tot ze besloten op 10 april 1902 naar de kerk te gaan en daar in de H. Mis van half acht, met nog een ander bruidspaar elkaar trouw beloofden. De twee paren moesten aan de toenmalige pastoor in totaal f 7,50 betalen !!

Na zijn huwelijk werkt Jan nog verscheidene jaren op 's lands erf, waarna hij het geluk had een dienst te krijgen in de Hooze waard, die hij na 34 jaar trouwe vervulling met pensioen mocht verlaten. Je moet nu nog de sympathieke oude Jan horen vertellen over de stormen van 1916, 1928 en 1937. Hun huwelijk werd gezegend met dertien kinderen, zodat de oudjes de zorgen van een groot gezin goed kennen. De nog overlevenden en de 20 kleinkinderen zullen dit gouden huwelijksfeest voor de oudjes tot een onvergetelijke dag maken en we hopen, dat zij beiden in het vriendelijke huisje aan de Rijzendeweg, waar ze nu al 20 jaar wonen, nog vele jaren in geluk en Gods zegen mogen verblijven in een rustige en tevreden levensavond.

Mieke en Jan, van harte gefeliciteerd.

Onderzoek

Nieuwsgierig wie bedoeld werden in dit toch wel poëtische verhaaltje, startte ik een onderzoekje. Aanknopingspunten waren: Jan, Wouw, Mieke van Gemert, Driekoningen, land van Hulst en de trouwdatum 10 april 1902.

Op deze trouwdatum was niemand te vinden met die namen. Ook de fam. Van Gemert was niet bekend op de Driekoningen. Wel een familie van Gemst. Deze familie kwam uit Ossensisse (land van Hulst). We komen in de richting.

Verder onderzoek leverde op, dat het moest gaan over Maria (Mieke) van Gemst. Zij was geboren op 22 oktober 1876 in Ossensisse. Zij huwde op 9 april 1902 (dus niet 10 april) met Johannes Josephus Maas, beter bekend als Jantje Maas. Die kwam inderdaad van Wouw en was geboren op 26 september 1878. Jantje was ook veelvuldig in de polder werkzaam. Dat ze een zwaar leven hebben gehad, moge duidelijk zijn. Zij kregen 13 kinderen, waarvan er 7 nauwelijks een jaar oud werden. Jarenlang woonden ze aan de voet van de Rijzendeweg (nu nr. 1) in Woensdrecht.

Verhuizing

Na hun gouden huwelijksfeest verhuisden ze naar de Antwerpsestraat in Bergen op Zoom. Daar beleefden ze een mooie oude dag, die veelal doorgebracht werd met kaarten. Ze waren erg aan elkaar gehecht en hadden het er dikwijls over wie van hen het eerste dood zou gaan. Beide gaven aan de eerste te willen zijn, want de één kon niet zonder de ander.



In uw gebeden worden aanbevolen
Johannes Jozephus Maas
geboren te Wouw 26 september 1878,
en zijn echtgenote
Maria van Gemst
geboren te Ossensisse 22 oktober 1876,
beiden overleden te Bergen op Zoom
11 december 1961, na gesterkt te zijn door de
genademiddelen van onze Moeder de H. Kerk.
Samen werden zij ter aarde besteld op het
R.K. Kerkhof te Nieuw-Borgvliet
14 december 1961.

Na een bijna zestig-jarig huwelijksleven, waarin ze
alles voor elkander waren en waarin hun weder-
zijdse liefde steeds inniger werd, zijn zij beiden op
ongeveer hetzelfde uur door God opgeroepen tot
een beter leven. Zo zijn zij, die op aarde zo innig
met elkander verbonden waren, ook in de dood
verenigd gebleven en wachten zij, rustend in het-
zelfde graf, op de dag van de verrijzenis.

Dierbare kinderen, kleinkinderen en achterkleinkin-
deren, dank voor uw liefde en zorgen, blijft met
elkander in liefde verenigd, zoals wij steeds met
elkander verenigd zijn geweest; bidt voor ons, wij
bidden voor u allen; leeft zo, dat de dood voor ons
allen een terugzien moge zijn van elkander bij God.

Mijn Jesus, barmhartigheid!

A. Consemulder, R.K. Koster-Organist Bergen op Zoom

Tegelijk.....

In december 1961 sloeg het noodlot toe. Terwijl Mieke in het ziekenhuis lag, was Jantje thuis. Toen één van de kinderen uit het ziekenhuis kwam, om te zeggen dat Mieke was overleden, kreeg zij direct het bericht terug, dat Jantje was overleden! Zij moeten bijna op hetzelfde uur zijn gestorven. Jantje werd 83, Mieke zelfs 85.

Zij konden elkaar niet missen!!





Zuidpolder Woensdrecht, 2014

Ferdinand Hart Nibbrig: 'De Eng bij Blaricum', 1902



..... *vervolg van pagina 25*

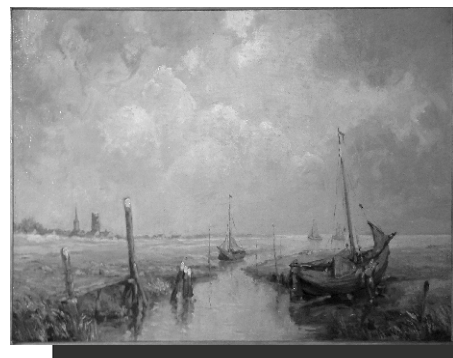
Langs het kapelletje met 'Maria in 't groen' liep ik verder, over de Braakseweg richting Zomerbaan en op deze lange polderweg ging ik rechtsaf richting Woensdrecht. Daar zag ik, na een paar honderd meter, rechts van mij 'een typisch Hart Nibbrig-panorama' wat zich ontrolde. Een aardappelveld in bloei. Ferdinand Hart Nibbrig (1866-1915) was een schilder die werd geïnspireerd door de heldere en lichte kleuren van Franse schilders. Hij ontwikkelde een heel eigen stijl waarin hij de stippeltechniek (het pointillisme) combineerde met de traditionele werkwijze, op een manier die het zonlicht van het doek deed spatzen. In 1899 werd hij omschreven als *'de poëet van de strakdroge zonnedagen, van de openklare warmtevreugde, van het laaiende goud, schaarsch in ons zilveren nevelland.'*

De landschappen van Hart Nibbrig suggereren vaak ook een onbegrensde ruimte. Die illusie creëerde hij door de verre horizon en het vermijden van beeldelementen aan de zijkanten. Het uitzicht wat ik die ochtend op de Zomerbaan zag deed mij onmiddellijk denken aan het schilderij 'De Eng bij Blaricum' wat Hart Nibbrig in 1902 maakte. Een journalist die in 1905 een bezoek had gebracht aan het atelier van de schilder en over de weg tussen Blaricum en Huizen naar huis liep noemde het uitzicht op de eng (akkergronden) 'een typisch Hart Nibbrig-panorama' en schreef daarover: *'een lichtglooiend weids vergezicht met aan de einder tussen het groen van de bomen de spitse kerktoeren van Eemnes*'*. Ik zou willen zeggen: Zoek de verschillen! Het weidse vergezicht met aan de einder de kerktoeren tussen het groen van de bomen is in Woensdrecht niet zo heel anders dan

in Blaricum. Het enige echte verschil is dat de glooiing van de Brabantse Wal zich op de achtergrond verheft.

De Zomerbaan is een prachtige weg om over te wandelen. In alle seizoenen en bij (bijna) alle weertypes kun je genieten van mooie uitzichten en spectaculaire wolkenpartijen. Toen ik de foto's maakte die je in deze aflevering ziet heette deze lange rechte polderweg nog Zomerbaan. Een jaar of vier geleden werd de naam veranderd in Brilseweg. Deze naam, maar dan op zijn Woensdrechts uitgesproken als 'Brillesweg', is lang in gebruik geweest en verwijst naar de boerderij van Bril die voorheen een paar honderd meter zuidelijk van de Grindweg stond. De naam Brilseweg is wat mij betreft ook een uitnodiging om 'door een andere bril' naar de omgeving te kijken, nóg verder terug in de tijd.

Ik nodig je uit om de volgende keer als je op de Brilseweg wandelt een voorstelling te maken van de situatie uit de eerste helft van de 19^e eeuw. Toen er nog niet eens een spoordam was, nog geen Caterspolder of Hogerwaardpolder. Toen de Brilseweg niet eens een naam had en Rilland nog op een eiland lag. Toen de Grindweg nog Zeedijk heette en de slikken van de Prins Karelpolder op een steenworp afstand van Woensdrecht lagen. Uit die tijd rest ons slechts een enkele foto met een wazige verte waarin nauwelijks details te onderscheiden zijn. Als het je niet lukt om die tijd te visualiseren kijk dan eens in Tijding 2009-3 want gelukkig is er nog een schilderij van de plaatselijke schilder Emiel Raaymakers. ♣



*Tekst deels ontleend aan de monografie over Hart Nibbrig uit 1996



De barakken Calfven cichorei-droogoven den eest of ast, rechts oprit van de Berghoeve. Schilderij van A. Spangers

SCHATTEN IN ONS MUSEUM DEN AANWAS

door Hetty Kappelhof

Op het vuur, in dit geval de Leuvense stoof, in museum Den Aanwas staat een koffiebrandapparaat.

Je kon de koffiebonen erin doen en daarna moest je blijven draaien want als je dat niet deed gingen de koffiebonen echt branden en daarna verbranden. Dat was natuurlijk niet de bedoeling, niet bij koffie.



Wat je wel in dit koffiebrandapparaat kon, ja zelfs moest branden, was de peekkoffie.

Peekkoffie wordt gemaakt uit de cichoreiplant, dat plantje met die bloemetjes van een bijzonder mooie kleur blauw.

Die bloemetjes heb je echter niet nodig, wel de wortels van deze plant. De cichoreiwortels moet je in kleine stukjes hakken en vervolgens drogen in een eest (ast zegt men in Ossendrecht) of droogoven.



In het cafeetje van het museum hangt een schilderijtje van zo'n droogoven (zie linksboven) en als je weet waar te kijken kun je in Ossendrecht nog resten van zulke asten/ droogovens vinden.

In de tijd van Koning Willem I stonden er vijf peekkoffiefabrieken in het kleine Ossendrecht. Wikkels van pakken peekkoffie zijn tot in China teruggevonden! Wilt u zien hoe zo'n pak peekkoffie eruit zag klimt u dan de trap op naar de zolder met z'n winkels en werkplaatsen en kijk in de etalages. ♣



Tijdgeest 1959

Nog net in de greep van pastoor, meesters, juffen en nonnen

Een kerkelijk jaar vol 'paapse stoutigheden en superstitiën' volgens Protestanten

Samenstelling: Jan van Elzakker

Die jaren vijftig van de vorige eeuw, jaren gekenmerkt door soberheid, spaarzaamheid, het gehoorzaam in de pas lopen, hard werken en uitgaan van de goede inborst van de medemens, lopen dan op hun eind. Het Rijke Roomse Leven begint haarscheurtjes te vertonen. De jaren 60 staan voor de deur. De plattebuis verdwijnt, het tv-toestel doet zijn intrede. De moderne tijd dringt zich op en het traditionele verenigingsleven wankelt...

Hoe zondig het leven kan worden en hoe ver soms de schande kan gaan in het leven van een goede katholiek moge blijken uit een overzicht van een kerkelijk jaar, 1959/1960, toevallig het jaar dat het 75-jarig feest van de parochie van de H. Joseph wordt gevierd in Woensdrecht. Dat is nu, anno 2018, achtenvijftig jaar geleden.

We kunnen ons nauwelijks nog voorstellen hoe het dagelijks leven zich toen ontrolde: dag voor dag volledig beheerst door het ritme van het katholieke geloof en de kerk. Maar lezend in het parochieblad *Kerkklok van Woensdrecht* -door iedereen *het kerkklokje* genoemd- van 1959/60 zie je dat de pastoor zich tussen de regels door wel al zorgen maakt over de dreigende ontkerkelijkking.

De sfeer uit die jaren komt tot leven bij het doorlopen van zo'n kerkelijk jaar:

De dorpsgeluiden van toen zitten nog in je hoofd: die timmermannen met hun kloppen-de hamers zittend op het dak, het tikken van het truweeltje van de metselaar op de steiger, dat kleppend klokje van het klooster, oproepend tot gebed, de slagen van staal op ijzer van de smid of het uitgelaten geschreeuw van spelende kinderen op 'de cour' van de school.

De geuren van toen kun je zelfs nog oproepen: die van de rook die opsteeg bij het inbranden van het hete hoefijzer in de voetzool van een te beslagen trekpaard vóór aan de straat bij Toon Brouwers of Gied Suijkerbuijk, de smeden, de geur van de bergen 'zil-verjuin' op de tafels om schoon te maken, waar zich hele gezinnen op stortten om een centje bij te verdienen als huisvlijt, de geuren van de al of niet dampende mest die opstegen rond de tientallen boerderijen en van particuliere 'misbochten', of de geur van de

prikkelende wierook in de kerk, al kan men daarvan nu nóg genieten op het eind van begrafenismissen en plechtige Hoogmissen rond Pasen en Kerstmis.

Het straatbeeld van toen dat past bij die geuren en geluiden, verschijnt ongevraagd op je netvlies: Rinus van Poesjes met zijn door één of twee paarden over de keien getrokken dokkerende aardkar, de roepende Karel de visboer die er in de verte aankomt met zijn bakfiets met weegschaal en de van bloed en afval doordrenkte poetslappen, of de vodenboer die roept om "bulle....!!!", de bakkers Pietje Schuurbijs, de Van Puls met hun geurende verse broden voorop in de bakkersmand, de groente- en melkboeren, Kiepkede Leeuw, Koke Huige, respectievelijk Rinus van Geel, Fons Jansen of Groffen met hun poepende of piesende paard voor de kar.

Maar vooral de grote leegte in de straat valt op, met af en toe een fietser in de verte en



Winkelier Janus de Dooy die boodschappen gaat bezorgen bij de klant.

hier en daar een voetganger of wat met elkaar bijpratende buurvrouwen. En als grote verrassing zo af en toe eens een 'luke wagen' waarvan je als kind het nummer noteerde,



Kees Theuns die van de Rijzende weg af komt bollen.

zeker als het een Belg of Duitser was; soms een vrachtwagen, van Jan Overbeeke, Den Dolly of Michel de Vos of zo.



Je geweten

En als kind had je altijd in je hoofd de ijzeren regels der gehoorzaamheid van de schoolmeesters of de onderwijzeressen/nonnen en de kerkelijke wetten/voorschriften van de pastoor en kapelaans uit de catechismus: altijd weer die vermanende school en straffende kerk die je op het rechte pad moesten houden. Samen met de politie natuurlijk, waarvoor iedereen dan wel niet altijd bang was, maar zeker wel ontzag had. Als ouders, meesters, politie of andere gezagsdragers níét in de buurt waren, was je trouwens nóg niet veilig want:

“het Alziend Oog van God de Vader, Zijn Zoon en de Heilige Geest zag jou immers Altijd en Overal”. Je kon er nooit aan ontkomen! Hij was altijd in je gezelschap.

Je moest immers '*altijd*' op je tellen passen met die Dagelijkse Zonden en Doodzonden op je pad: constant balancerend op het randje van Vagevuur en Hel ging je door het leven. De Hemel was er alleen in die paar seconden zónder zonden als je de biechtstoel uitkwam. Want even later was alleen al dénken aan iets zondigs alweer op zijn minst een dagelijkse zonde. De Duivel zat altijd op de loer en wist je in een mum van tijd weer te Verleiden! En de Straffende God zat alweer klaar je ZO SPOEDIG MOGELIJK weer naar de biechtstoel te leiden....., in ieder geval minstens één keer per maand ter gelegenheid van 'Eerste Vrijdag van de maand', of nog één of meer keren tussendoor. Maar was je in nood, door een vermeende doodzonde of zo, dan kon je door de week nóg wel ergens terecht, op afspraak.... Stel dat je niet had kunnen biechten: het verder leven was niet om te doen geweest....!

Dagelijks patroon

Elke doordeweekse dag met het vaste ritme van opstaan, morgengebed, al of niet naar de H. Mis in de kerk in bepaalde maanden of op bepaalde dagen van de week, maand of jaar, bidden vóór en ná het ontbijt, bidden vóór en ná de ochtendlessen op school, het Engel des Heren 's middags om 12 uur, bidden vóór en ná het middageten, bidden voor en na de middaglessen op school, bidden voor en na het avondeten, meestal gevolgd door het

bidden van het Rozenhoedje, de Rozenkrans, erna bidden van het avondgebed en bidden voor het slapengaan; en niet vergeten het opzeggen van de oefeningen van Geloof, Hoop en Liefde, en zeker niet die van Berouw. En dat alles vaak op de knietjes, met steeds ervoor en erna het Kruisteken, met de rechterhand, en bidden met gevouwen handjes. Altijd maar bidden en bidden.... De Moslims, slechts vijf keer per dag bidden gericht op Mekka, kunnen nog veel van ons leren..... Wij kwamen makkelijk aan vijftien keer per dag, en dan hebben we het nog niet eens over de schietgebedjes tussendoor die je niet snapte, zoals *Door Uwe Onbevleete Ontvangenis, o Maria, zuiver mijn Lichaam en heilig mijne ziel*. Eigenlijk was je de hele dag bezig met bidden en geen zonden doen.

Zondag

Het vaste ritme van bidden werd extra benadrukt op de algehele rustdag op zondag: de dag des Heren. Dan was het verplicht, op straffe van doodzonde, naar de kerk te gaan om de H. Mis bij te wonen en 'Te Communie' te gaan: wel nuchter, op straffe van doodzonde, en absoluut met je tanden de hostie niet aanraken, ook op straffe van doodzonde! Je snapte er niets van, maar het gebeurde toch! Het al of niet stiekem *niet* naar de mis gaan betekende doodzonde: enkele reis naar de hel als je in doodzonde dood zou gaan. Maar gelukkig kon je biechten: regelmatig waren de pastoor en kapelaans, ieder in hun eigen vaste biechtstoel, bereid om op gezette tijden jouw zonden aan te horen, je te vergeven als je spijt toonde en je met een of andere vorm van penitentie, straf, weg te zenden. Wat een opluchting...! Maar meestal niet voor lang.

Het Lof

Niet verplicht, maar toch sterk aan te raden om een goede katholiek te zijn, was op alle zondagmiddagen het bezoeken van het Lof, vaak om twee uur. Dat duurde meestal maar twintig minuten. Net lang genoeg om op tijd om half drie 'op de voetbal' te zijn. Maar dat was, zo vermoed ik, eigenbelang van de

meeste pastoors en kapelaans..... Als Geestelijk Adviseur van bestuur en leden van de voetbalvereniging moest de pastoor of kapelaan sowieso aanwezig zijn langs de lijn. Het was ook hún uitje! Zeker na afloop van de wedstrijd, met een lekker borreltje, netwerken met het bestuur en andere notabelen gedurende de derde helft...

Het dagelijks leven van een brave katholiek het jaar rond

Zo volgt verder lezend in *het kerkklokje* zo maar het te organiseren leven van alledag in een willekeurig kerkelijk jaar van een goede herder, pastoor Stallaert, van hier toevallig Woensdrecht, al zou men alle andere pastoors uit de dorpsparochies uit de omgeving ervoor in de plaats kunnen zetten, die zijn uiterste best deed zijn schapen, zijn Beminde Gelovigen, in de katholieke cyclus van een dorpsparochie bij elkaar te houden. Het pastorale leven zag er drukbezet uit. Steeds was er de zorg van de geestelijken om zelf in het gareel te blijven van de hiërarchische voorschriften van de Deken, de Bisschop en de Paus, én te voldoen aan de liturgische verplichtingen. Om nog niet te spreken van de sociale en geestelijke verzorging, meestal gepaard gaande met huisbezoeken.

Wat een moeite moest de pastoor als herder zich getroosten, zo zal blijken, om zijn kudde schapen steeds maar weer verzameld te krijgen in zijn schaapsstal, de kerk.

Een jaar rond met minstens 23 'Feestdagen'

Voordat het feest van de 75-jarige parochie van Woensdrecht¹ op 1 november, Allerheiligen, in 1959 kon worden gevierd, werd eerst in het laatste weekend ervoor, de *feestdag van Christus Koning* onder de aandacht van de gelovigen gebracht:

“Laten wij”, zo spreekt pastoor Stallaert in Woensdrecht, en we volgen hem vanaf nu op de voet,” op verzoek van onze Bisschop, deze namiddag onder het Lof onze huisge-

zinnen toewijden aan Christus, onze Koning en Hem vragen om zijn zegen aan onze huisgezinnen te geven opdat Hij werkelijk Koning moge zijn over ons allen.“ Daar gingen we dus: 's morgens al naar de H.Mis en in de middag ook naar het Lof! De pastoor is overigens *over het Lofbezoek in de maand oktober* zeer tevreden:



Postkantoorhoudster Mieke Timmermans heeft een telegram voor de jubilerende pastoor Stallaert.

“Zéér, zéér bevredigend. Als pastoor moet ik degenen die daarheen geweest zijn van harte bedanken. Het geeft ons toch altijd nog de verzekering dat er nog heel wat goede Parochianen in mijn dierbare parochie wonen.”

Hij meldt verder:

“*Allerheiligen* was wel de gloriëdag van het 75-jarig bestaan onzer Parochiekerk en velen hebben God gedankt voor het bezit² van

1. In alle parochies van het Bisdom Breda verliepen de dagen en weken in eenzelfde kerkelijk ritme als hier beschreven; dus ook in Putte, Ossendrecht, Huijbergen en Hoogerheide. Het Bisdom stuurde álle parochies aan.
2. Hoe Woensdrecht een eigen kerk kreeg en zelfstandige parochie werd is elders en eerder beschreven.

hun Kerk, door hun opkomst en gezamenlijke H. Communie.”

En:

“Ook de dagen van het *Tridium*³ waren zeer goed bezet.”

Het lijkt allemaal nogal druk geweest te zijn voor onze pastoor met elke avond Lof in de kerk in oktober, én de feesten van Allerheiligen op 1 en Allerzielen, op 2 november, want de pastoor spreekt de wens uit:

“Leven we weer wat rustiger verder 's avonds in de huiselijke kring, maar zorgt ervoor, mijn dierbare Parochianen, dat ge trouw blijft aan het bidden van uw dagelijks Rozenhoedje. Doet dat ook thuis. In de wintermaanden kan dat zo gemakkelijk als ge daarvoor een vaste tijd aanneemt, bijvoorbeeld terstond na het avondeten. De avonden zijn verder nog lang genoeg. Tot slot: ge hebt bewezen door het Lofbezoek, ook de laatste zondagen, dat ge Jezus in Zijn Heilig Sacrament genegen zijt. Houdt dat vol, ook 's zondags. Een klein halfuurtje in de namiddag.....maar één, waarin Jezus zeer zeker op royale wijze zijn genaden uitdeelt aan hen, die er om komen vragen, terwijl Hij uitgesteld staat op de Troon van zijn Liefde. Blijft dus trouw aan *het zondagslof*!”

Tussendoor neemt de pastoor, hij was ook hun geestelijk adviseur waarschijnlijk, het op voor het Sint Nicolaascomité. Hij deelt in *Kerkklok*, het parochiële contactblad, namens het comité mee, dat de Sint op 29 november komt. Maar de pastoor pleit wel voor een hogere bijdrage dan de laatste twee jaar: “Graag met gullere hand geven: een kwartje per kind minstens en tenminste fl,- per gezin.”

De pastoor heeft ook *klachten*:

”Er zijn er, die, als men gaat zitten, het kussentje gewoon laten liggen op de voetensteun en er al zittende gewoon de voeten op plaatsen. U kunt begrijpen dat dat niet bevorderlijk is voor het kussentje zelf. Daardoor zal er veel eerder sleet aan komen. Maar vooral ook voor de netheid en zuiver-

heid van de kussentjes. Daarom wilde ik u vragen: gebruik uw kerkkussen alleen als knielkussen. Gaat u zitten, hangt het dan even op; het is een kleine moeite en de kussentjes blijven goed en proper.”

Ook heel erg moet de aan de gang zijnde *vliegenplaag* geweest zijn:

“Ondanks dat praktisch iedere dag de vliegen geveegd worden, blijft de vliegenplaag in onze kerk aanhouden. Ik mag u wel waarschuwen, voordat u gaat zitten even te zien, of er op de zitbanken geen vliegen liggen. Doe ze er even af, want het is jammer voor uw kleren, uw jassen en mantels. We doen wat we kunnen om alles netjes te houden. Maar tegenover zo'n vliegenplaag staat iedereen machteloos!”

Twee weken later komt de pastoor er nog eens op terug: “Dank zij het toedoen van een onzer Parochianen hebben we in de loop van de week de zolders van de Kerk en de Kerk zelf in een grote mate bespoten. U had dat moeten kunnen zien en horen. Het leek wel of het regende op de zolders en in duizendtallen vielen ze omlaag. We hebben toen de meisjes van de hoogste klassen, gewapend met een bezem, die ze van thuis meebrachten, aan het vegen gezet. Blikken vol...!!

We hopen nu maar dat het voorbij is. Een enkele zal nog wel naar beneden vallen; maar daar zal het wel mee ophouden naar we verwachten.

En dan zal ik wéér eens een beroep doen op onze meisjes, die een week of zes geleden de kerk zo keurig schoonmaakten, of zij nog eens zo goed willen zijn aan de kerk een grondige schoonmaakbeurt te geven. Dan kunnen we er voorlopig tegen.”

Tussendoor nog even de oproep: “*Laten we bidden om vele en Heilige priesters.*”

En dan komt er al weer een drukke tijd aan, eind november:

De Advent

“Vandaag begint de tijd van de Advent, de voorbereiding op het Kerstfeest. Laten we

3. Driedaagse; bestond toen al, zij het niet om te wandelen, maar om te bidden.

de komende vier weken van tijd tot tijd een vrijwillig offertje van boete en versterving doen en iedere dag met de H. Kerk bidden: 'Dauwt ⁴ Hemelen de Rechtvaardige van boven', opdat wij, gezuiverd van zonden op het Kerstfeest de Christus mogen verwelkomen in de kribbe van Bethlehem en Hem te danken voor Zijne Komst, hetwelk Hij deed voor ons allen en voor ieder van ons persoonlijk om ons te verlossen en gelukkig te maken."

En nog een waarschuwing, zonder opgaaf van redenen:

"Vanaf zondag tot Kerstmis, dus gedurende de Adventstijd, is de plechtige inzegening van het Huwelijk verboden!"

Wist u dat nog, waarde lezer?

En wist u ook nog hoe belangrijk 8 december steeds was, en voor sommigen nog steeds is? De feestdag van Maria Onbevlekt Ontvangen! Daar konden we ons als kind, maar zeker ook als vele volwassenen, niets of weinig bij voorstellen....En dat dat een dogma⁵ was....? Wat de paus zei was waar!

En als dan de donkere tijd van Eerste en Tweede Kerstdag, de tijd van bidden, biechten, offertjes brengen en boete en versterving doen, voorbij is, komt de avond vóór Nieuwjaarsdag:

"A.s. donderdagavond, zullen we om half acht Lof houden uit dankbaarheid aan God, voor alle weldaden die wij in het afgelopen jaar van Hem en door Maria's voorspraak mochten ontvangen. Niemand zou voor dit Lof verhinderd moeten zijn.....

→ *Schilderij van de engel Gabriël door Francisco de Zurbarán (1598-1664)*



4. Dauwen: (doen) neerdalen, vergeleken met iets als verfrissende dauw

5. Afgekondigd met de pauselijke bul Ineffabilis Deus door Paus Pius XI op 8 december 1854. Eenieder die het waagde aan de woorden van de paus te twijfelen of ze te verwerpen werd vervloekt!

Laten we donderdagavond met een bomvolle kerk het Lof bijwonen. We bidden het Rozenhoedje en zingen het Te Deum.”

En dan naar huis om te kaarten en oud en nieuw te vieren? Waarschijnlijk wel! Wat waren we blij met dat geloof!

Een goed gelovige wist soms ook nog met *Nieuwjaarsdag* naar de kerk te gaan vanwege het feit dat het de octaafdag van Kerstmis was, en is, én *De Gedachtenis van de Moeder Gods*, de oudste gedenkdag van Maria waarschijnlijk.

Herkenbare ergernis van de pastoor in die tijd is regelmatig: *het staan achter in de kerk!*

“Het komt de laatste tijd voor, dat enkele personen achter in de kerk blijven staan, terwijl er toch nog plaatsen in de kerk open zijn. We hoeven ons toch niet te schamen, desnoods eens enige plaatsen naar voren te gaan. Ik verzoek u dus vriendelijk plaats te nemen als er nog plaatsen zijn. Vraag het desnoods de geldophaler of hij even wil zien of er nog open plaatsen zijn. Zo er geen zitplaatsen meer zijn kunt ge blijven staan. Maar:

“In elk geval moet er nog een offer voor de kerk gebracht worden door uw zit- of staanplaats te betalen..... Ze kosten 25 cent⁶.”

Als we opgeroepen zijn om op *6 januari Driekoningen* niet te vergeten staat de *Internationale Bidweek* weer voor de deur: “Vanaf morgen 18 januari wordt de jaarlijkse bidweek gehouden voor de eenheid. We bidden voor alle afgescheidenen en niet Christenen⁷, opdat zij allen de Kerk van Christus mogen kennen en tot die Kerk toetreden. Laten wij meer nog dan andere jaren, nu de Paus Zijn voorbereidende maatregelen aan het nemen is voor het oecumenisch Concilie onze bidweek houden.”

Maar het “gaat” naast bidden, ook heel vaak “om het lood”, zei Robbes, *slachter Daalman*, altijd:

“Collecte onder alle H. Missen vandaag met 'open schaal' voor de *Blinden- en Doveninstituten* van Sint-Michielsgestel en Grave. Laten wij God danken voor de grote gaven van spraak en ogen en gedenken wij hen, die verstoken zijn van die grote gaven. Geef graag en veel voor deze *ongelukkigen!*”

“Dinsdag 2 februari hebben we *Maria Lichtmis*, een feestdag van O.L. Vrouw. Om 8 uur zal de kaarsenwijding plaatshebben met Processie. We nodigen de Heren van de Confrérie wel uit tot algehele deelname, door de kaarsen in ontvangst te nemen, en mede te gaan met de processie. Na de processie zal de 2^e H. Mis worden opgedragen.”

H. Blasius, hét Feest van de parochie

Duizenden bedevaartgangers zullen deze week het dorp Woensdrecht en de kerk bezoeken. Overigens hoeven de eigen gelovigen zich ook niet te vervelen: zij zijn van harte welkom.

“Vandaag 7 februari na de H.H. Diensten en het Lof van deze middag zal er gelegenheid zijn voor de H. Blasius-zegen en de verering van de relikwie van de Heilige.

Verder zal er iedere middag deze week om 3 uur een oefening gehouden worden met Preek en 's avonds om half acht Lof met Rozenhoedje en Preek. De oefeningen zullen geleid worden door de Zeer Eerwaarde Pater Ferdegand van de Paters Capucijnen van Babberich.

Op het feest van de H. Blasius woensdag a.s. zal 's morgens om 10 uur een plechtig gezongen H. Mis opgedragen worden en zal er 's avonds onder het Lof van half acht proces-

6. Toen er voor de staanplaatsen nog betaald moest worden, gingen, nadat het plaatsgeld was opgehaald, 'staande' gelovigen stiekem op een betaalde plaats zitten als die vrij was. Van A.R. is bekend dat hij dat ook wel durfde, in 'uitverkochte' missen, op de plek te gaan zitten van iemand die te communie ging...

7. Hij bedoelt hier de heidenen, waaronder ook de afgedwaalden van de katholieke Moederkerk, de Protestanten gerekend werden. En die waren heel lang een reëel gevaar in de ogen van de paus: onder andere honderden zuidwaarts gekomen werknemers op de Vliegbasis, de kazerne van Ossendrecht en Aviolanda vestigden zich hier. Gelukkig deed de oecumenische gedachte al snel zijn intrede.

sie gehouden worden.” De pastoor is er fier op dat “we dit jaar prentjes hebben laten drukken met de beeltenis van de H. Blasius in onze Kerk. Ze zijn zeer goed geslaagd en worden achter in de Kerk te verkoop gelegd voor 10 cent per stuk”.



Het H. Blasiusbeeld in de St.-Jozefkerk in Woensdrecht

De pastoor vermeldt trots: “Zeker *zeven duizend bedevaartgangers* dit jaar”.

En dan staan we weer voor de jaarlijks terugkerende *Quatertemperdagen*:

“woensdag, vrijdag en zaterdag zijn drie dagen van boete. Alleen vrijdag is het Vasten- en Onthoudingsdag. Dus, zoals men weet: geen vlees gebruiken voor hen die ouder zijn dan 7 jaar en slechts één volle maaltijd voor hen die ouder zijn dan 21 jaar en nog geen 59 jaar geworden zijn.”

Vervolgens maken we ons op voor *de Lijdensmeditaties de komende zondagen*:

“Deze middag om half drie Lof met Lijdensmeditatie.”

De pastoor “hoopt en vertrouwt dat velen van u zullen komen uit liefde tot Jezus en Zijn Heilig Lijden.”

Weer een serie van zondagen vóór Pasen met de uitnodiging om naar de kerk te komen! “Laat ons eens een goed voornemen maken om in deze weken de Lijdensmeditaties bij te komen wonen.” En de hartenwens: “Brengt eens een offertje”!

Voelt de pastoor de barstjes van de ontkerkelijking uit de naderende jaren zestig aankomen? Hij verzucht: “Het bezoek was de vorige zondag niet zo heel denderend. Hoe jammer, dat *DE MOOIE TRADITIE VAN HET BIJWONEN DER LIJDENS-MEDITATIE OOK AL UIT DE MODE GERAAKT*”.

Hij kan zijn teleurstelling van het moment en de vrees voor de toekomst niet verbergen en gaat verder:

“Waar moet dat toch heen in onze tijd?

En toch moeten wij ervan overtuigd zijn en blijven, dat we het zonder O.L. Heer niet kunnen bolwerken in deze wereld. De een of andere keer hebben we Hem toch nodig.....

Antwoord nu zelf eens in geweten: Hoe staat het met mij? Heb ik O.L. Heer niet een beetje te veel achteruitgezet? Zeker, ik ga nog naar de kerk op zon- en feestdagen om de H. Mis bij te wonen. Maar daar is het dan ook mee gezegd. Hoe staat het met mijn gebedsleven? Met mijn Morgen- en Avondgebed? Met mijn gebed vóór en ná tafel? Hoe dikwijls ga ik door het jaar nog naar het Lof? Hoe dikwijls ga ik nog te biechten? Hoe dikwijls te communie?

Zowaar een soort gewetensonderzoek! Maar antwoord er eens op! Wie ge ook zijt! En komt ge dan niet tot bezinning, dat we er de laatste jaren minder aan doen? Hoe komt het? Ge weet het vast zelf niet. Welnu dan; pakken we onze godsdienst en plichten dan weer eens op!

Is daar *De Vastentijd* geen mooie gelegenheid voor?”

Er is overigens nog een feestdag tussendoor, die niet door iedereen als een feest werd ervaren: “Vrijdag is het de feestdag van O.L. Vrouw Boodschap. Zij werd door de Engel Gabriël verwittigd, dat zij de Moeder Gods zou worden. En Haar “Uw Wil geschiede”

deed ons Jezus brengen naar deze wereld om ons te verlossen en gelukkig te maken. Laten we als Maria-kinderen deze dag Haar toewijden door het bijwonen van de H. Mis en het ontvangen van de H. Communie.”

Wat duurden die missen lang als je meestal de hele tijd op je knieën moest zitten in de veel te nauwe kinderbanken zónder kussentjes! Van de meeste meesters mocht je niet eens achterwaarts met je achterwerk tegen de rand van de zitbank leunen!

En elk jaar weer op *Aswoensdag* na carnaval: het *Askruisje* halen. Dat stond wel stoer als je op school kwam. Het was de kunst het zo lang mogelijk op je voorhoofd te laten zitten. Zonder kruisje was zondig en liep je voor gek....

Het is de eerste dag van de *40 dagen Vasten*, vóór Pasen. Heel veel mensen en vooral kinderen gingen gedurende de vastentijd ELKE MORGEN, 40 keer achtereenvolgend, naar de H. Mis. Er waren *prentjes* te verdienen, net als in de mei- en oktobermaand! Dan wilde je wel! Wie had de meeste prentjes en zijn kaart vol kruisjes.....? Daar ging het om! En de ochtendles op school begon steevast met de vraag: “Wie is er naar de kerk geweest?” En voor die juf, non of meester ging je door het vuur, en dus ook naar de kerk. Zelf waren ze er overigens ook dikwijls!

Ondanks de smeebede van de pastoor om de Lijdensmeditaties op de vier zondagen voor Pasen bij te komen wonen ebt de belangstelling voor de kerkelijke verplichtingen en tradities in snel tempo weg vanaf 1960.

Over het tanend bestaan van de *Lijdensmeditaties* kan de pastoor maar niet uit:

”Over het bezoek aan de Lijdensmeditaties zal ik maar niets meer zeggen. Alleen: het bezoek jl. zondag was treurig. Praktisch nog geen halve kerk vol!”

De huidige pastoors zouden op de dag van vandaag wel juichen!

Maar gelukkig:

”Deze namiddag is de 4^e. Dank voor uw opkomst van zondag jl. Het was gelukkig wat beter bezet. Tonen wij wederom deze middag, dat we liefde hebben tot de lijdende Zaligmaker, door wederom in grote getale te komen.”

En hij vindt: ”Na het Lof is uw middag en avond nog lang genoeg voor gepaste ontspanning.”

Verder de vermanende wens in verband met die ontspanning: ”Laat deze gepast zijn, vooral vandaag op z.g. *Half Vasten*⁸.”

Hij is zeer bezorgd over de goede zeden. Er volgt dan ook een *waarschuwing*:

“Met grote nadruk wijzen wij onze jonge meisjes op de noodzakelijkheid inlichtingen in te winnen, vóór zij aangeboden betrekkingen aanvaarden als hulp in de huisgezinnen. Vooral als het betrekkingen betreft in het buitenland. Men kan zich hiervoor wenden tot de R.K. Meisjesbescherming, die in binnen- en buitenland over de nodige contacten beschikt.”

Van week tot week krijgen alle kinderen ook *huiswerk van de pastoor*. Hij vermeldt steeds welke klassen welke lessen uit de Catechismus moeten leren. Zo deze week: alle klassen les 40 en 41! Die werden wel overhoord! Schoolblijven als je in gebreke bleef..

Ook de *ouderavonden* hebben hun intrede gedaan. Als voorzitter van zijn schoolbestuur is en voelt de pastoor zich verantwoordelijk: “De ouderavonden, welke de vorige week gehouden werden, en waarvan de laatste de vorige zondagmiddag(!) plaatsvond, zijn, ook wat de belangstelling der ouders betreft, uitstekend geslaagd. Allen die door hun aanwezigheid hun belangstelling getoond hebben, betuigen wij onze hartelijke dank en hopen, dat zij met een goede indruk over onze school naar huis zijn gegaan.”

8. Nog lang stevig gevierd. In België nog populair, inclusief trekkende carnavalswagens, al of niet uit Nederland ingehuurd.

Dan komt er weer een feestdag aan voor O.L. Vrouw:

“Vrijdag a.s. is het de *feestdag van O.L. Vrouw van Zeven Smarten*. Laten we Maria eens extra gedenken op deze Feestdag van Haar Smarten, die zij zo zwaar heeft moeten ondergaan. Deze feestdag van onze Moeder Maria past zo juist in deze heilige vastentijd.”

En de pastoor roept weer maar eens op: “Laten wij die dag uit liefde tot Jezus en tot Maria en ter overweging van hun Beider Smarten de H. Mis bijwonen en Communiceren.” Dat dus 's morgens.

“En 's avonds om half acht de Kruisweg oefening bijwonen”.

Dan zitten we *veertien dagen vóór Pasen* en begint *De Passietijd*:

“Als voorbereiding op het Hoogfeest van Pasen. Met deze weken en de week ná Pasen wordt de Paastijd aangegeven, waarin wij onze PAASPLICHT moeten vervullen. Laat degenen die daartoe genegen zijn in deze voorbereidingsweken reeds hun *paasbiecht* komen spreken. Dat allen toch niet wachten tot de dag van Paaszaterdag. Het is makkelijker voor u en tevens voor de biechtvaders.” Zondag a.s. is het Palmzondag, de laatste zondag vóór Pasen. De pastoor doet de oproep: “De Palm⁹ wordt gewijd om kwart over acht. Zij die hun palm mee kunnen brengen, willen laten wijden, gelieve tijdig in de kerk aanwezig te zijn. Na de wijding der palm wordt de *palmprocessie* gehouden in de kerk.”



9. Niet het bier maar de palmtak van de buxus

10. Katholieke Arbeiders Bond

11. In 1962 opgeheven

Tussendoor heeft onze goede herder nog een mededeling:

“Voor het *Priesterfonds* zullen in de loop van deze week en de volgende de thermometers van het Van Schaikfonds der K.A.B. in de verschillende huisgezinnen worden gelegd.”

En dan is het *de Goede Week vóór Pasen*

Dit hoogtepunt in het Kerkelijk Jaar, met *Paasbiecht* en *Paasplicht*, wordt en werd gevierd met gewone H. Missen en met allerlei plechtigheden op Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Paaszaterdag. Vanuit school overdag in optocht naar de kerk. Dat betekende: vele uren in de kerk zitten voor de missen, luisteren naar de Preek en het 'te biechten gaan'; en natuurlijk de Hoogmis met drie Heren op Eerste Paasdag. Weer veel KNIELLEN. Met de oproep:

“Deze namiddag om half drie *Lof met Feestpredicatie*. Na het Lof, biechthoren tot 4 uur.” En een meevaller:

“2^e Paasdag is er GEEN verplichting van zondagsviering. DOCH wij hopen en vertrouwen, dat morgen allen de H. Mis zullen bijwonen en zullen Communiceren, met vooral als intentie: de bekering van hen, die hun paasplicht nog niet vervulden.” En dus ging je 2^e Paasdag toch nog...

Natuurlijk kon een pastoor het soms niet alléén af, al was hij nog zo ijverig en Zeer Eerwaardig. Daarom werd er 'personeel', Assistentie, ingehuurd in de vorm van paters:

“Vandaag *collecte* met open schaal voor de onkosten voor de assistentie van de Pater in deze laatste dagen. *Wij bevelen deze collecte op bijzondere wijze in uw grote weldadigheid aan.*”

De voor Woensdrecht voor de hand liggende assistenten kwamen vaak uit het enige klooster op Zeeuwse bodem, uit Rilland, uit het klooster van de Capucijnen¹¹.



Geheel links pastoor Stallaert en 2e van rechts kapelaan Cosijn

Ze waren zo vertrouwd met het protestantse Zeeland, dat ze ook wel eens liefkozend 'protestantse paters' werden genoemd, zonder zich te realiseren dat dát alleen 500 jaar geleden voorkwam¹² en niet meer bestond.

Er wordt in de kerk wat afgebedeld en opgehaald. Wat te denken van:

“Denkt u allen ook nog aan de verplichting van het *zuivelgeld*? De collectebus staat daarvoor achter in de kerk.” En:

“De *Zelatricen van het Genootschap tot Voortplanting van het Geloof* worden vriendelijk verzocht de jaarlijkse *contributie* in de loop van deze week op te halen en deze vóór zondag a.s. op de Pastorie af te dragen. In de loop van de volgende week moet uw pastoor deze gelden afdragen aan de Hoog Eerwaarde Deken.” Verder graag ook geven aan:

“Onze jongens: die komen tijdens hun verplichte dienstdienst met de Katholieke Militaire Tehuizen in aanraking. En wij allen zijn dan blij dat zij een eigen tehuis hebben daar in den vreemde. *Geef daarom graag!*”

Processies, binnen, maar heel vaak buiten, in, en rond de tuin en kerkgebouw:

“Morgen, maandag, is het de feestdag van de H. Marcus. Om 7 uur processie en daarna de H. Mis voor de vruchten der aarde. Bij goed weer zal de *processie* buiten gehouden worden. Men zij op tijd aanwezig!!”

Trouwerijen gaan ook regelmatig door, evenals uitvaarten en dopen: “Zijn voornemens een christelijk huwelijk aan te gaan:

Petrus Gerard uit de parochie Thus in Luxemburg en Elisabeth Rosalia Verbiest uit deze parochie.”

Let wel: “Dit is de eerste afkondiging”. Er kwamen er nog twee de komende weken. De afkondiging vanaf de preekstoel had een doel:” Zij die op de hoogte zijn van enig beletsel tegen dit huwelijk, zijn verplicht dit zo spoedig mogelijk aan de Pastoor der parochie bekend te maken.”

In het Kerkklokje was ook plaats voor profane zaken zoals:

Een vondst:

“Vlak vóór de pastorie werd enkele weken

12. De augustijnen van Luther; in Brussel Hendrik Vos en Jan van Essen verbrand in 1523 op de markt



DORPSTRAAT MET PASTORIE WOENS DreCHT

geleden een paar nieuwe nylonkousen gevonden. Degene, die ze verloren heeft, kan ze bij de huishoudster op de pastorie terug bekomen. Denkt erom, dat U de kleur en het nummer weet te zeggen.”

Bij mij komt nu de vraag op: zaten ze nog in de verpakking of lagen ze los vóór de pastorie...? En dat het al enkele weken geleden is gebeurd...

Bericht van de Boerenleenbank te Hoogerheide:

“Vanaf 1 juli a.s. zijn de openstellingen als volgt gewijzigd: Maandag tot en met Vrijdag van 9-12 uur en 13.30-15 uur. Alsmede vrijdagavond van 19-20 uur en zaterdagmorgen van 9-13 uur.” Katholieken zaten nu eenmaal bij de van huis uit oerkatholieke Noord Brabantse coöperatieve Boerenleenbank. Daar bemoeide de geestelijkheid zich ook mee.

Meimaand

“Deze zondagmiddag om 2 uur en deze week iedere avond om half acht Lof ter ere van onze goede Moeder Maria. Laten we

deze Meimaand doorgaan met een grote liefde aan de dag te leggen voor Moeder Maria. Door Haar zullen wij, wanneer we Haar werkelijk met kinderlijke liefde vereren, alles kunnen verkrijgen zo het nuttig en dienstig zal zijn tot onze zaligheid. Blijft daarom met liefde en vertrouwen ook deze week weer trouw het Lof bezoeken en gezamenlijk ons Rozenhoedje bidden voor onze eigen intenties, die op die avonden worden voorgehouden.”

Deze avonden in mei waren voor ons als jongens de ideale gelegenheid in de buurt van de meisjes te komen en om de hun verplicht gedragen mutsjes en hoedjes af te pakken en om belletje te trekken bij de bewoners van de Dorpsstraat.....

Missiën

“Wij roepen u allen op om met uw kinderen die H. Mis bij te wonen, en de H. Communie te ontvangen, die wordt opgedragen tot intentie van het welzijn der Missiën.”

Die gebieden waren stevig bezet door onze vertegenwoordigers aldaar: de missionaris-

sen en missiezusters van ontelbare Orden. En onder hen waren altijd wel paters en zusters uit onze dorpen van de door iedereen gekende families. Zilverpapier en postzegels waren ook zeer welkom! Vele kilo's werden meegesleept naar school. Wat moesten ze daar in godsnaam mee doen in Suriname, op Java en Borneo vroeg ik me toen af?

Communicantjes

“Mogen wij onze parochianen verzoeken om a.s. donderdag, Hemelvaartsdag, wanneer de kleintjes hun eerste H. Communie doen onder de H. Mis van half negen, geen plaats te nemen op de eerste twee rijen ban-ken aan beide kanten? Daar zullen onze 20 communicantjes komen te zitten. De ouders moeten eraan denken, dat zo nodig, hun kinderen tot half acht mogen drinken: koffie, thee of melk. Ná half acht niets anders dan water. Eten mogen zij 's morgens NIETS, tenzij vóór half zes; maar dat zal niemand doen dunkt ons zo!”

Hier zit de pastoor abuis: van de zenuwen waren er die geen oog dicht deden, o.a. bang om nog zonden te doen..... Sommigen durfden niet eens speeksel in te slikken....

“Des middags onder het Lof van twee uur zullen de communicantjes hun opdracht aan Maria doen.”

Missieweek

“Deze week vóór Pinksteren wordt de Nederlandse Missieweek gehouden. Na de H. Missen zal daartoe het schietgebed gebeden worden: “Maria, Koningin der Apostelen, bescherm onze Nederlandse Missionarissen.”

Deurcollecte

“A.s. zondag, 1^e Pinksterdag, zal er een deurcollecte plaats hebben voor onze Nederlandse Missionarissen van Kaapstad (Zuid-Afrika) en Paramaribo.”

En niet vergeten:

“vrijdag a.s. is het weer *Eerste vrijdag* van de maand! Verplicht eigenlijk naar de H. Mis te gaan, toegewijd aan de verering van het H. Hart. En 's avonds om half acht: Kruisweg oefening en Lof.”

Met school was er dan in de middag al in optocht naar de kerk gegaan om te biechten! En: “Vergeet niet morgen is het:

Priesterzaterdag

Eerste zaterdag van de maand. Bidden wij vooral voor de heiliging van onze Priesters!

“Het gaat om 't lood”, zei Robbes¹³. Zelfs in dichtvorm:



Onze Stuiveractie van de stuiver

*Onze Stuiveractie gaat steeds door
Maar er is geen stuiver meer!
We zien in de kerkschaal de cent
Opnieuw verschijnen weer!
Parochianen blijft toch gul
Laat uw Pastoor content
Door 't geven van uw stuiver weer
In plaats toch van die cent!
Beseft het goed, ge doet het toch
Voor het Huis van God, uw Heer
Wees overtuigd: uw stuivergift
Brengt zegen, keer op keer.
Maakt daarom ook vandaag opnieuw
Het eens-gevormd besluit:
De stuiver komt in de kerkschaal
De cent, die blijft er uit!*

13. Een al vele jaren de rondte doende uitdrukking. Robbes Daalmans had in de gaten dat alles om geld draaide in de wereld, ook in de kerk.

“Vandaag, eerste Pinksterdag, is het Lof om half drie, met feestpredicatie.” Opmerkelijk toch hoeveel 'feest' we in de Kerk hadden! En maar op je knieën 'zitten'.

Voor de blinden

“In de loop van de volgende week komt de bekende vertegenwoordiger van het blindenwerk, de heer C. van Beers, weer in onze parochie langs de huizen om de verschillende artikelen, die door de blinden zijn vervaardigd, te koop aan te bieden¹⁴.”

Sacramentsprocessie

“A.s. Zondag vierden we de zondag onder het Oktaaf van Sacramentsdag. We zullen met grotere plechtigheid het H. Sacrament vereeren door een Sacramentsprocessie naar de speelplaats der school en daar het Lof celebreren met Sacramentspreek. We trekken om twee uur uit de kerk naar het schoolplein. Dit alles natuurlijk als de weersgesteldissen het toelaten; anders in de kerk. Laten we zoveel mogelijk de ons bekende gezangen meezingen: het 'Adoro Te', het 'Salve Regina' en het 'Tantum Ergo'. Na het Lof zingen we: 'Aan U, o Koning der eeuwen', en dan in processie terug naar de kerk.”

Bedevaart

“Op zondag 12 juni trekt weer de jaarlijkse bedevaart van Woensdrecht naar Hoogstraten. Plaatskaarten kan men afhalen bij J. van de Weijgert, Bossestraat 5, Woensdrecht.”

Fanfare Aurora →

“Jongens die voor muziek voelen en willen opgeleid

worden tot lid van onze fanfare, kunnen zich hiertoe opgeven bij de Directeur van Aurora op woensdagavond 22 juni, om 8 uur, in de zaal van Fl. van de Poel. ”Je bent niet voor niets geestelijk adviseur!!

Samenwerking met Hoogerheide: 'Vacantie-fietstocht'

“Met de jongens van de parochie Hoogerheide kunnen ook die van onze parochie deelnemen aan de fietstocht naar Dinant, van 1 augustus tot en met zaterdag 6 augustus. Van daaruit kunnen we mooie fietstochten houden in de Belgische en nog mooiere Franse Ardennen.

De kosten zijn voor logies f. 1,- per nacht. Het is de week van de vakantie in de bouwvak, enz. Jongens van 16 jaar en ouder, die aan onze mooie fietstocht deel willen nemen, gelieven zich zo spoedig mogelijk, maar vóór 3 juli a.s., op te geven aan kapelaan Van Leeuwe, pastorie te Hoogerheide, bij wie ook nadere inlichtingen kunnen worden verkregen¹⁵.”



14. Naar mijn idee komt hij nog steeds elk jaar langs gezien onze voorraad afwaskwastjes, zemen, autoshampoo. Of is dat zijn klein/zoon?

15. Uit eigen ervaring :de driedaagse fietstocht in 1955 naar Sluis en die van 1956, gedurende een week naar de Ardennen, waren een succes, al kwam Piet Plompen wel met een gebroken been in het ziekenhuis van Dinant terecht en werd hij in de gips gezet. Hij rende een helling af en kon zich 'niet houden'....Wat een paniek. Piet was overigens eerder terug thuis dan wij!

De zelatricen gaan weer oppad:

Voor de Katholieke Actie. Ze gaan de jaarlijkse contributie ophalen, f 1,20 per huishouden. "Dat alle leden dit gaarne zullen betalen, het is maar twee en een halve cent per week", is de ontboezeming in het Kerkklokje. "De gelden worden besteed voor de mandjes van onze oude van dagen en zieken met Kerstmis en Pasen, bij een blijde gebeurtenis in de huishoudingen, voor H.H. Missen na de dood, enz., enz."

Een oproep voor meisjes van 17 jaar en ouder:

"Bij de R.K. Instelling voor Gezinsverzorging in de gemeente Woensdrecht en Huijbergen is nog plaats voor enkele gezins-hulpen, die genegen zijn te zijner tijd de opleiding tot gezinsverzorgster te volgen." Je moest, uiteraard, van onbesproken gedrag, geestelijk en lichamelijk gezond zijn en een diploma huishoudschool hebben of in de praktijk voldoende huishoudelijk geschoold zijn. Het was het begin van het maatschappelijk werk, gestuurd vanuit de gemeente. Er werd een prettige werkkring beloofd en een behoorlijk salaris. Opgave en nadere inlichtingen bij de leidster der gezinszorg: Mej. J. v. d. Bos, Jan van der Heydenstraat 1, te Hoogerheide. Dat was in het gemeentehuis.

Speldjesdag

Dan komt er weer een zondag, 10 juli, dat er ten bate van de Blinden weer een speldjesdag is. "Steun ze!" Achter in de kerk zijn ze te koop.

Dan is het kermis.

En daarvoor waren, de door de biechtgeheimen wijs geworden?, pastoors allergisch:

"Werken we allen mee dat er geen enkele wanklank moge gehoord worden. Denkt niet, dat de vreugde alleen maar bestaat door vreselijk lawaai te maken of door onmatig te zijn, of door houding of kleding elkander tot ergernis te zijn. Neen, echte vreugde bestaat daarin, dat men zulk een plezier heeft, waarvan men later nog met echt innerlijk plezier over nadenkt en spreekt; en niet zulk, waarvan men later spijt heeft of zich over moet

schamen.

Houdt vrolijk kermis en geeft een voorbeeld aan eigen omgeving of aan vreemden, die wellicht de zaak verkeerd doen lopen."

Typisch eigenlijk, zo'n wazig advies. Eromheen draaien en niets zeggen. En 'vreemden' waren natuurlijk de heidenen, ook wel protestanten genoemd!

Oplegging van het Scapulier

"Deze middag na het Lof is er gelegenheid tot het opleggen van het Scapulier. Dit in verband met de feestdag van O.L.Vrouw van de berg Carmel." En dan 'mocht', moest of ging je maar weer.....

Schoolretraite

"Vanaf donderdag tot en met zaterdag wordt de jaarlijkse schoolretraite gehouden voor de leerlingen van de vijfde en zesde klas. De oefeningen worden geleid door Zeer Eerwaarde pater Pisters, Marist." We waren op een leeftijd dat we maar over één ding meer wilden weten.... Wat waren die oefeningen eigenlijk? De pater had zijn naam overigens ook niet mee....

Doopbeloften

"Zondag tijdens het Lof om twee uur zal de hernieuwing der Doopbeloften plaats hebben."

Dat was eigenlijk een beetje een sadistische bijeenkomst. In het openbaar, voor een tjokvolle kerk, veel familie kwam luisteren, deelde de pastoor mee hoeveel punten je had gehaald voor je kennis over de vragen uit de Catechismus. Daar was wekelijks op geoefend. Totdat je ze uit het hoofd op moest kunnen zeggen bij de kapelaan of pastoor in de sacristie: alle 60 vragen was 60 punten. Dat maximum haalde lang niet iedereen. De beminde gelovigen in de banken zaten allemaal te wachten op degenen die, je werd één voor één afgeroepen om naar voren te komen, onder of net boven de 50 zaten. Of een enkeling onder de 40. Dat was echter geen pastorale naastenliefde: de zwakken te kijk zetten! Sommigen konden gewoon niet beter. En niet iedereen mocht of kon thuis

oefenen en overhoord worden! Ik ontmoet nu nog mensen die daar erg onder geleden hebben...

Ópen schaalcollecte

“Vandaag zal de open schaalcollecte worden gehouden voor de vluchtelingen. U zult wel begrijpen dat u daarmee een ontzaggelijk goed werk verricht...Denken we maar eens aan die uit Rusland gevlucht zijn of die in de laatste weken Congo hebben moeten verlaten en zo vele anderen. Danken we O.L. Heer en laten we onze dankbaarheid betonen door een gulle bijdrage voor hen die niet gelukkig zijn.”

De schalen werden, tot op de dag van vandaag, in de loop der tijd allemaal 'open': iedereen kon dan immers zien hoeveel je gaf. In de tijd ervoor, de zakjes met deksel aan het eind van een lange stok, waren verre van open. Het centengehalte bleek zo hoog bij het ledigen dat van gulle gaven geen sprake kon zijn. Maar wat wil je, elke week was er wel wat om voor in de buidel te tasten.

Waarschuwing!!

“In Spanje niet in badpak buiten het zwembad”

Zo kopte de krant in het begin van de zomer en dat werd in de Kerkklok gepubliceerd! Het was een bericht van het Directoraat-generaal van de Spaanse politie m.b.t. de openbare zedelijkheid aan de stranden en zwembaden en op andere openbare plaatsen. Voor iedereen boven de veertien werd het verboden zich in badpak buiten de zwembaden of stranden te bevinden en een korte broek te dragen in steden of dorpen. In het algemeen zijn alle 'immorele of obscene manifestaties' verboden, evenals elk optreden dat in strijd wordt geacht met 'traditionele goede zeden van het land'.

De eigenaars en beheerders van openbare gelegenheden werden rechtstreeks verantwoordelijk gesteld voor de kleding van hun gasten. Bij niet naleving: bedrijf sluiten. Zo ging dat in het Spanje van de vrome dictator Franco!

Dit bericht in de krant was prikkelend en riep zondige gedachten op. Het schoot haar doel van waarschuwing en vermaning voor-

bij. Wie ging er nou naar Spanje in de jaren vijftig? Alleen Sinterklaas en zijn Pieten toch? De eenvoudige dorpsbewoner zou wel gewild hebben. Hun pastoor, ja die ging wel naar het buitenland, beroepshalve naar Rome of zo, en dokter Van de Kar misschien, maar de gewone man toch niet! En dat het jaar hiervoor het 'dragen van bikini's en slips al verboden' werd in die Spaanse kranten, nou ja... Het feit echter dat dit bericht nu in de Kerkklok stond zegt dat al iets over naderende vrijzinnigheid?

Beroep op milddadigheid: er zijn te weinig doden en trouwlustigen geweest!

Natuurlijk gunde iedereen de misdienaars een jaarlijks reisje voor hun inzet. “Het is toch niet overdreven dat zij beloond worden met een uitgangsdag in de grote vakantie.” Nee, natuurlijk niet meneer pastoor!

Op 9 augustus staat de misdienaarsdag naar Roosendaal op het programma en na afloop naar bosbad Hoeven om zich eens te ontspannen. Maar hij heeft een probleem als hij zegt:

”Maar nu komt het ergste.....er moet betaald worden. En er zit maar een goede f 10,- in de pot. Zo'n misdienaarspot wordt 'aangedikt' door kleine bedragen, (fooien dus, jve), bij huwelijken en uitvaartdiensten”.

Er zijn echter maar 2 uitvaarten en 2 trouwpartijen geweest! Dus: de misdienaarspot is ontoereikend om de onkosten te dekken. Bus, een traktatie onderweg, enz.

Daarom: ”een beroep op uw milddadigheid voor onze goede misdienaars, die een heel jaar zo goed hun best doen.”

Schoonmaak

Die komt ook steeds terug. “Over veertien dagen zal de jaarlijkse schoonmaak in onze kerk plaats vinden. We hopen, dat onze meisjes, die wij in de loop van de komende weken daartoe zullen gaan vragen allen zo bereidwillig zullen zijn om daaraan mee te werken. Met velen kan op enkele dagen zoveel gedaan worden”.

Ik vraag me af: Als dat geen discriminatie is....! En de jongens dan?

Contributie

De leden van de Broederschap van de Bedevaart naar Beirendrecht kunnen contributie-ophalers aan de deur verwachten.

Nieuw

“In het vervolg is het noodzakelijk op woensdagmiddag school te doen en is de zaterdagmorgen vrij. Dit geldt voor beide scholen.”

De Lagere school en de Kleuterschool beginnen weer 1 september a.s.

Mariadag

Negen maanden na de Onbevleete Ontvangenis, op 8 september:

“Donderdag is het de feestdag van Maria's Geboorte. Met andere woorden: de verjaardag van onze Hemelse Moeder. We zullen gaarne met onze 'cadeaux' voor de dag komen. En wat kunnen we beter doen dan Maria onze gaven brengen van het bijwonen van een H. Mis en het ontvangen van een H.

Communie. Beijveren we onszelf de H. Mis bij te wonen die dag en Haar Goddelijk Kind Jezus te ontvangen in een echte vurige H. Communie. Moeder Maria zal ons daarvoor belonen.”

Opening schooljaar Dinsdag

Natuurlijk weer een H. Mis “ter ere van de H. Geest bij het begin van het nieuwe schooljaar. Dat niet alleen de kinderen maar ook hun ouders deze H. Mis komen bijwonen om de H. Geest vurig Zijn genaden af te smeken over hun kinderen, opdat deze door de H. Geest bijzonder mogen verlicht worden tijdens het studiejaar om goed hun studies op de school te kunnen maken.”

Weer een Mariadag

“15 september a.s. is het de feestdag van de Zeven Smarten van Maria. Laten we Maria niet alleen eren in haar vreugden maar ook in haar Smarten. Zij, de Moeder van de Lijdende Jezus, weet wat smart en verdriet is. Bid-



Alleen de meisjes werden gevraagd om de jaarlijkse schoonmaak van de kerk te doen. En de jongens dan.....?



Het Mariakapelleke geschonken door de bevolking van Woensdrecht uit dankbaarheid voor het overleven in oktober 1944.

den en gaan we tot Haar in dagen van leed en verdriet....”

Priesterroepingen

“Vandaag zal het gebed gebeden worden voor vele en heilige priesterroepingen. Laten we in de geest, dit gebed allen meebiddend, opdat God in onze jongensharten toch de kiem der priesterroepingen moge neerleggen en dat velen tot het priesterzijn mogen komen, vooral in onze tijd, nu er zulk een gebrek aan priesters zijn.” Donkere schaduwen werpen zich vooruit...

Mater Amabilis School

Alles werd in het werk gesteld om de meisjes van alle dorpen in de Zuidwesthoek te bewegen, na de huishoudschool, en dat waren de meesten, naar de cursussen op de Mater Amabilis School te lokken om goede huismoeders te worden met 'kennis van het gehele leven', teneinde het geloof

op hun kinderen goed over te kunnen brengen. Meisjes van 14 tot 17 op maandagavond van 7 tot half 10, f 0,75 per avond. En de meisjes van 17 en ouder op donderdagavond van 7 tot 9 uur, f. 1,- per avond.

Bekende namen voor die opleiding stonden garant, zoals het Hoofd van de Huishoudschool Mej. Schipper.



In Ossendrecht was ← Juffr. Dien Mous de spil om wie alles draaide 'voor een degelijke opleiding in katholieke zin'. “Wacht niet en gaat er heen!”

Oktobermaand

“Toegewijd aan onze Moeder Maria, onder haar

heerlijke titel van O.L.Vrouw van de H. Rozenkrans.”

En natuurlijk de oproep van onze pastoor: “Zoals U weet, is er iedere avond om half acht Lof en 's zondags gewoon om 2 uur. Zoals U wel begrijpen zult, vraag ik niets anders dan dat Ge in grote getale iedere avond komt, en wel op uitnodiging van Moeder Maria zelf, Die vraagt: “Bidt voor de bekering van Rusland, bidt voor de zondaars, en Ik zal de wereld redden.”

En smekend bijna: “Toe mijn dierbare Parochianen, ziet toch allen de ernst der tijden onder ogen en Ge zult komen om gezamenlijk het Rozenhoedje te bidden, Jezus in Zijn H. Sacrament ter ere en tot zegen van ons zelf en de ganse wereld, op voorpraak van O.L. Vrouw van de H. Rozenkrans.”



Wordt de Woensdrechtse St.-Jozefkerk binnenkort omgebouwd tot appartementen.....?

Voor de R.K. Universiteit

“Deze week zullen de Heren Collectanten van de Sint Radboud-stichting, de R.K. Universiteit in Nijmegen, de jaarlijkse bijdragen komen opnemen, voor zover dat nog niet is gebeurd.”

Onze Bibliotheek

Ja, ook daar hield de Kerk de vinger aan de pols, niet alleen organisatorisch maar ook inhoudelijk. De Kerk, de pastoor, bepaalde wat er gelezen mocht worden. Een boek lezen van de Index, een lijst van door de Kerk verboden boeken, kon grote gevolgen hebben. Een doodzonde was het sowieso; het kon je ook je (toekomstige) baan kosten, bij voorbeeld in het onderwijs. Het lezen van Marx, Roothaert, A.M de Jong, en dergelijke, was verboden: Communisme en Socialisme waren Gods vijand nummer één.

”Na de Hoogmis is de bibliotheek weer geopend, zolang er parochianen zijn, die een boek willen lenen.”

De voorraad boeken is weer uitgebreid, voor ieder wat wils, “zodat men een ruime keus kan maken, om de zondagen en de lange winteravonden ontspannend en al lezend ook ontwikkelend door te brengen.” Daar werd overal wel massaal gebruik van gemaakt, van die parochiebibliotheken.

Nog een keer Schoonmaak

De pastoor dankt nog met grote dankbaarheid voor de bereidwilligheid van alle meisjes die hielpen aan de schoonmaak der kerk. “O.L. Heer zorgde voor goed weer, zodat alles prima in orde kon komen.” Meestal toch brave mensen, die pastoors, met een bewonderenswaardig godsvertrouwen, zelfs als het over het weer ging.

Tot besluit

Is het een wonder, beste luisteraar of lezer, dat, wanneer men in de geschetste katholieke saus in zijn jeugd is ondergedompeld geweest, dat men nooit meer daarvan opdroogt? Dat de geur altijd aan je blijft kleven? Dat je je vaak verraadt in je omgeving waarin je functioneert? Een katholieke opvoeding kun je onmogelijk verbergen!

Hoe men ook over een en ander in negatieve zin hoort praten, hoe of wat men ook gelooft: miljoenen mensen vonden, en velen vinden nog steeds, kracht in bepaalde uitingen van het geloof, al of niet in het kerkgebouw.

Voor velen betekenden de jaarlijks en dagelijks terugkerende gebeden en Feesten een manier van leven waarbij men zich gelukkig voelde, ook al begreep men niet alle, vaak bombastische, terminologie en mystieke formuleachtige rituelen.

Ik ben ervan overtuigd dat er nog het een of ander is toe te voegen, in bovenstaand geschetste jaar, dat tot de kerkelijke praktijk van gelovigen en pastoor behoorden, zoals het toedienen van het H. Sacrament der sterfenden ('bedienen'), opdragen van H. Missen bij huwelijk en overlijden, het thuis brengen van de H. Communie bij zieken (het Óns Heer'), de organisatie rond een zangkoor, planning en opleiding van de misdienaars, het in dienst hebben van een koster, overleg met het kerkbestuur, de aanschaf van allerlei benodigdheden, de administratie rond kerkhof, ziekenbezoek, enzovoorts. Daarover een andere keer.

Als men bedenkt dat het dagelijks leven van de pastoor ook nog doordrongen kon zijn van maatschappelijke en gezinsproblemen waar hij bij betrokken werd, waarover natuurlijk niets in het Kerkklokje terecht kon komen, dan moet men bekennen dat hij, afhankelijk van zijn empathisch vermogen,

zich niet vaak behoefde te vervelen en het gewoon heel druk had. Zijn huishoudster, de 'pastoorsmeid', zal vaak degene geweest zijn bij wie hij zijn hart heeft kunnen luchten, tenminste, als het klikte.

Die pastoor in bovengeschetste hoedanigheid, de Herder van het dorp, als 'baas' van en vertegenwoordigd in alle geledingen van de maatschappij, is gelukkig niet meer. Maar of zijn invloed op zijn schapen in al die gele-

dingen vroeger zo slecht was mogen we gerust betwijfelen.

Voor het allesomvattende gemeenschapsgevoel tot voor vijftig jaar geleden is individualisme en egoïsme in de plaats gekomen. Het welzijn van toen echter was zeker niet minder, ondanks het enorme welvaartsverschil.

Het kerkelijk jaar, zoals hiervoor geschetst, is kaler en zakelijker geworden, met nog geen 10% gelovige bezoekers vergeleken met toen, in de kerk. En het is waar: de voortdurende *angst*

voor dagelijkse zonden, maar zeker voor doodzonden, het moeten gaan naar Voorgeborte, het Vagevuur en de Hel, i.p.v. rechtstreeks naar de Hemel is zeker bij kinderen, een stuk minder, of geheel verdwenen.

Maar was de biecht, om je geweten op te ruimen, wel zo slecht?

De 'straffende' Kerk heeft plaats moeten maken.... ♣





Beste Vrienden van het Zuidkwartier,

In Tijding 2017 nr 3 las ik een boeiend artikel van mevr. Jeanette van den Berg-Buijs over de *standwerker*.

Standwerkers vindt ge soms op de Vogelmarkt in Antwerpen op zondagvoormiddag. Ik wil de aandacht trekken op de onbekende bijsluiter. Ikzelf haalde mijn diploma van apotheker in 1950 aan de Vlaamse Rijksuniversiteit van Gent en startte mijn eigen officina in januari 1952 in Heide Kalmthout. In 1986 volgde mijn zoon en vanaf dit jaar mijn oudste kleinzoon mij

op als apotheker. Dat ik hierop apetrots ben, kunnen jullie wel begrijpen.

Ik wil vermelden, dat ik het product van C. De Koning Tilly nog verkocht heb van 1952 tot 1960. Maar mijn zoon en kleinzoon kennen het niet meer. De verpakking bestond uit een klein rond, kartonnen doosje van ±12cm hoog en een doormeter van iets meer dan 1cm. Het doosje werd afgesloten met een kartonnen dekseltje. De inhoud hiervan bestond uit kleine gelatineuze pareltjes, die gevuld waren met een vloeistof, die bestond uit een mengeling van plantenextracten met een walgelijke smaak en reuk. Het was ook mogelijk, dat het doosje een piepklein glazen flesje bevatte met dezelfde inhoud als die van de gelatineuze parels. Hiervan moesten dan druppels genomen worden.

Het flesje was lang en smal en paste precies in het kartonnen doosje.

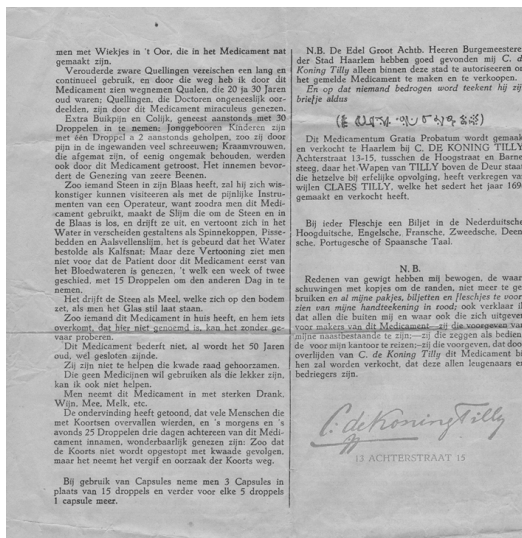
In die tijd zei mijn grootvader: "Bitter in de mond maakt het hart gezond". Het zat dus wel goed met bovenstaand medicament. De bijsluiter werd geplooid (dat is nog goed te zien op de bovenste bladzijde hiernaast.) Eens geplooid werd zij rond het doosje opgerold en met een elastiekje vastgebonden. Ik kan me die bijsluiters nog zeer goed herinneren. Het doosje was zo hoog als de afstand tussen twee plooiën. De bijsluiter uit het artikel is een Nederlandse. Dit product werd in Nederland bij drogisten verkocht. In België mag een product met geneeskundige bedoelingen alleen in een apotheek verkocht worden en moet de formule alsook een productienummer vermeld worden.

Bij ons is dit product niet meer verkrijgbaar, maar misschien nog wel bij een drogist in Nederland.

Ja, toen ik de bijsluiter zag, kreeg ik een schok en dacht aan de tijd van toen... nog even en ik ben 92 jaar.

En nu allen op zoek bij de drogist naar een nieuw exemplaar van C. De Koning-Tilly.

P.L.VERPRAET
2920 KALMTHOUT ♣



TIJDING, KRONIEK VAN HEEMKUNDEKRING HET ZUIDKWARTIER

'Tijding' is het periodiek van heemkundekring 'Het Zuidkwartier' en verschijnt drie keer per jaar. Met Zuidkwartier bedoelen we het gebied ten zuiden van Bergen op Zoom. Losse nummers van de Tijding zijn verkrijgbaar via bestuurslid Cor Cleeren. Een nummer van het lopende jaar kost € 7,00 en van voorgaande jaren € 4,00. Op de website staan alle Tijdingen behalve de laatste twee jaargangen.

Inlichtingen over het lidmaatschap kunnen worden ingewonnen bij alle bestuursleden. Voor specifieke vragen over het lidmaatschap kunt u terecht bij de ledenadministratie (John Mathijssen). Op onze website kunt u alles vinden over heemkundekring Het Zuidkwartier en het lidmaatschap. Daar kunt u ook een inschrijfformulier uitprinten. De contributie bedraagt € 22,50 per jaar, per gezin. Leden woonachtig buiten de gemeente Woensdrecht wordt € 11,00 aan portokosten in rekening gebracht, voor België € 12,50.

Bankrekening: NL86 RABO 0140 5214 37 tnv HKK Het Zuidkwartier te Hoogerheide.

Website: www.hkk-zuidkwartier.nl

 <http://www.facebook.com/hetzuidkwartier>

Redactie: J. Daalmans, J. van Elzaker, M. Roskamp, F. Stoutjesdijk / Vormgeving: Maria Roskamp
Druk: Marwa Print & Copy - Essen, België

Op de kaft een fragment van de KG 43: ets, oud ingekleurd; historiekaart van West-Brabant en Zeeland met de oorlogshandelingen van 1631. Kaart: collectie Regionaal Historisch Centrum Bergen op Zoom

Nadruk van, of overname uit "Tijding" van een artikel of gedeelte(n) daarvan in welke vorm dan ook, is zonder toestemming van het bestuur en de schrijvers van de artikelen niet toegestaan. De heemkundekring "Het Zuidkwartier" aanvaardt geen enkele verantwoording aangaande de stijl of de juistheid der artikelen, doch laat deze geheel voor rekening van de ondertekenaars.

BESTUUR HEEMKUNDEKRING "HET "ZUIDKWARTIER"

Voorzitter

de heer J. Luysterburg, tel. 0164 85 21 41
e-mailadres: luysterburg01@ziggo.nl

Secretariaat:

mevrouw E. Cleeren
e-mailadres: secretaris@hkk-zuidkwartier.nl
postadres: Aanwas 29, 4641 JE, Ossendrecht

Penningmeester/ledenadministratie:

de heer J. Mathijssen, tel. 0164 61 48 85
e-mailadres: johnmathijssen.outlook.com

Bestuursleden:

de heer C. Cleeren, tel. 0164 60 35 33
e-mailadres: Cormar65@ziggo.nl

de heer F. Klaassen, tel. 0164 61 31 70
e-mailadres: klaassen.frans@gmail.com

de heer D. Verbeek, tel. 0164 61 61 96
e-mailadres: dverbeek@ziggo.nl

Websitebeheerder:

de heer S. Schauenburg
e-mailadres: webmaster@hkk-zuidkwartier.nl

CONTACTPERSONEN WERKGROEPEN

Redactieraad: kopij inleveren bij

- e-mailadres: mariarosskamp@planet.nl of:
- mevrouw F. Stoutjesdijk, tel. 0164 67 25 63
e-mailadres: frankastoutjesdijk@gmail.com

Distributie:

- de heer M. Gremmen, tel. 06 45 33 96 00
e-mailadres: m.gremmen@kpnmail.nl
- de heer C. Cleeren, tel. 0164 60 35 33
e-mailadres: Cormar6565@gmail.com

Archeologie: vacant

Documentatie:

de heer C. van Opdorp, tel. 0164 61 38 30
e-mailadres: adrivanopdorp@home.nl

Evenementen:

de heer J. Lauwerijssen, tel. 0164 61 39 79
e-mailadres: janlauwerijssen@hotmail.com

Fotografie:

de heer F. Klaassen, tel. 0164 61 31 70
e-mailadres: klaassen.frans@gmail.com

Genealogie:

de heer C. Cleeren, tel. 0164 60 35 33
e-mailadres: Cormar6565@gmail.com

't Kwartier/ heemtuin: vacant

Museum:

- mevrouw F. Stoutjesdijk, tel. 0164 67 25 63
e-mailadres: frankastoutjesdijk@gmail.com
- de heer C. Cleeren, tel. 0164 60 35 33
e-mailadres: Cormar6565@gmail.com

Oude handwerktechnieken:

mevr. B. Brokken, tel. 0164 61 28 62
e-mailadres: bepdirkbrokken@hetnet.nl

Dialecten:

de heer J. Luysterburg, tel. 0164 85 21 41
e-mailadres: luysterburg01@ziggo.nl

Toponymie: vacant

